

МИСТЕЦТВО

2 клас

УДК 7(075.2)
МЗ1

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 28.03.2019 № 407)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

- — завдання і запитання;
- — послухай;
- — зобрази;
- — переглянь;
- — виконай;
- — узагальнення.

Масол Л.М.

МЗ1 Мистецтво: підруч. для 2-го кл. закл. заг. серед. освіти / Л.М. Масол, О.В. Гайдамака, О.М. Колотило. — Київ : Генеза, 2019. — 112 с. : іл.

ISBN 978-966-11-0969-7.

УДК 7(075.2)

ISBN 978-966-11-0969-7

© Масол Л.М., Гайдамака О.В.,
Колотило О.М., 2019
© Видавництво «Генеза»,
оригінал-макет, 2019

ЛЮБИ ДРУГОКЛАСНИКИ ТА ДРУГОКЛАСНИЦІ!

Запрошуємо разом з Лясолькою, Барвиком та цим підручником продовжити мандри Країною Мистецтва. Ми будемо співати, малювати, пізнавати красу різних пір року в мистецтві, передавати свої враження у творчості. *Щастя!*

I. Пори року в мистецтві

1. ПРОЩАВАЙ, ВЕСЕЛЕ ЛІТЕЧКО!

Радісно Лясолька й Барвик провели літні канікули.

А ти пам'ятаєш свої літні враження? Розкажи про веселе літечко за картиною.

К. Меладзе. Квітка-душа (Я. Джусь – бандура; Н. Матвієнко та С. Шурін – спів з хореографією).

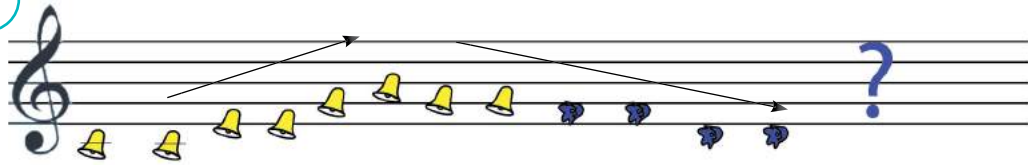

Порівняй різне виконання музичного твору. Нагадай Барвику правила співу.

Виконай поспівку. Створи її закінчення.

Дзвоник кличе нас до школи, а дзвіночки кличуть в поле.

ДЕ ПОДІЛОСЬ ЛІТЕЧКО?

Музика О. Янушкевич

Вірші М. Ясакової

1. Де по-ді-лось лі-теч-ко? –я ву-сіх пи -та -ю. Я ве-се-ле лі-теч-ко

ці-лий день шу-ка-ю. Лі - теч-ко, лі-теч-ко, ти ку-ди схо-ва -лось?

Чом зі мно - ю, лі-теч - ко, ти не по-про-ща - лось?

Який із музичних інструментів ти обереш для супроводу пісні?

Нотна грамота

Ноти – знаки для запису музики.

Всі мене питають: «Хто ти?»
Я – музичний знак, я – НОТА.

У вільний час спробуй придумати різні закінчення поспівки «Дзвоник кличе нас до школи...».

1. ПРОЩАВАЙ, ВЕСЕЛЕ ЛІТЕЧКО!

Літо — улюблена пора всіх дітей. Барвик з Лясолькою, подорожуючи літніми стежками, спостерігали за багатством природи, милувалися її різнобарв'ям. Художники цю красу передають фарбами в **живописі**.

Які почуття викликає картина? Які кольори в ній переважають? Пригадай основні та похідні кольори.

Якщо бачиш на картині
намальовано ріку,
або іній на ялинах,
цвіт вишневий у садку,

чи засніжену рівнину —
весь широкий простір наш,
то вже знаєш — ця картина
називається ПЕЙЗАЖ.

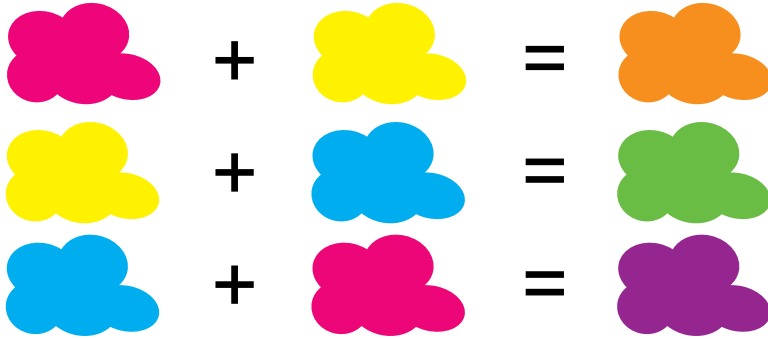

Пейзаж — зображення краєвидів.

Вправа. Потренуйся утворювати на палітрі похідні кольори.

Пригадай свої літні враження і створи пейзаж «Яскраві спогади про літо» (акварель, гуаш). Квіточки можна намалювати пензликом або пальчиками, змоченими у фарбу.

Варіант 1

Варіант 2

Поміркуй, який пейзаж сприятиме поліпшенню твого настрою і «згірватиме» приємними спогадами холодної осінньої днини.

2. ЗВУКИ ТА КОЛЬОРИ ПРИРОДИ

Весна, літо, осінь, зима – пори року, які завжди зачаровували митців. Неповторну красу природи художники передають розмаїттям ліній і кольорів, композитори – звуками.

Як художник зобразив наш рідний край? Уяви звуки природи, які можна «почути».

В. Косенко. Пасторальна. Д. Саррі. Пастораль.

Які настрої переважають у музиці? Який твір вокальний, а який – інструментальний? У якому темпі вони виконуються – швидкому чи помірному? Музика звучить гучно чи тихо? Що можна уявити, слухаючи її? Зобрази кольоровою лінією мелодію кожного твору.

Пастораль («пастушковий») – твори мистецтва, які передають картини природи. Мелодія твору зазвичай нагадує награвання пастушка на сопілці.

ПІШЛИ ДІТИ В ПОЛЕ

Українська народна пісня

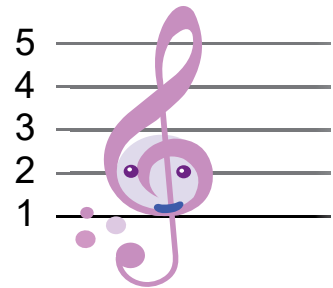
Мак, мак зі-роч-ка-ми, во-лош-ки з со-ки-роч-ка-ми,
ромен-зілля, бур-кун-зіл-ля, ме-док-зіл-ля і чеб-рець.

2. Квіточки зривали, віночки звивали. *Приспів.*
3. Віночки звивали, на голови клали. *Приспів.*
4. Як звили віночки, завели таночки. *Приспів.*

Стан цей нотні знаки носить,
зветься просто – НОТНОСЕЦЬ.

Загадка

Він стоїть, як вартовий,
ноти всі оберігає,
нотносець відкриває,
місце нотам визначає.

Скрипковий ключ

Досліди звучання різних предметів. Разом з однокласниками та однокласницями спробуйте відтворити звуки природи.

У вільний час змайструй музичні інструменти. Використай: трубочки для соку, клаптик паперу; картонну трубочку, крупу; консервну бляшанку, повітряну кульку, скотч тощо.

2. ЗВУКИ ТА КОЛЬОРИ ПРИРОДИ

Природа зачаровує нас багатством кольорів. Художники пишуть картини, змішуючи фарби на палітрі. Так вони утворюють на полотні чи папері безліч різних *відтінків* кольору.

Знайди на картині й назви кольори та їх відтінки, що передають красу природи. Покажи на пейзажі рукою лінію горизонту.

Загадка

У дорогу вирушаю, щоб дістатись небокраю.

Я за ним, він — утікати, не дається наздогнати.

Лінія горизонту – уявна лінія торкання небосхилу і землі.

Вправа. Потренуйся разом з Барвиком утворювати на палітрі різні відтінки осінніх кольорів.

Намалюй композицію «Осіннє чудо-дерево». Застосуй один із запропонованих способів зображення, використовуючи різні відтінки потрібного кольору. За бажання прикрась свій малюнок опалим листям.

Способи зображення дерева

ватною паличкою

олівцем

серветкою

поролоном

Обери собі дерево-друга і спостерігай за його змінами восени, узимку, навесні. Потренуйся зображати його різними способами.

3. ОСІННІ ПЕРЕТВОРЕННЯ

Восени природа вражає чарівними перетвореннями, які відбуваються цієї пори.

Що відбувається на картині? Коли й де це відбувається?

Про красу природи нам може розповісти програмна музика. У ній ми можемо почути звуки, що нагадують шелест листочків, гуркіт дощу, пташиний спів.

Програмна музика – це інструментальні твори, що мають назву або словесну програму.

А. Вівальді. «Осінь» із циклу «Пори року».

П. Чайковський. «Осіння пісня» («Жовтень») із циклу дванадцяти п'єс «Пори року».

Про яку осінь «розповіла» тобі музика? Радісно-золоту чи похмуро-сіру? Добери до кожного з творів слова-характеристики.

Який із віршів якому твору відповідає?

Селяни веселим і радісним співом святкують щедрий урожай...

Осінь, опадає весь наш бідний сад, листя пожовтіло.
Вітер. Листопад...

Музичний цикл – це кілька вокальних або інструментальних творів, об'єднаних загальним задумом.

Варіант 1. За допомогою музичних інструментів створіть разом з друзями цикл музичних «картин» осені. Змінійте темп відповідно до задуму: «Падолист» (*помірно*), «Буревій» (*швидко*).

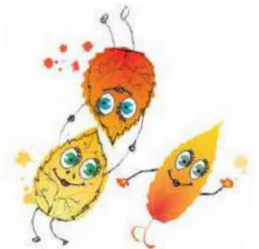

Варіант 2. Створи до віршика пісеньку (*помірно, наспівно*) або зімпровізуй танок осіннього листя (*швидко, весело*).

О- сінь - кра - су - ня пі - сню спі-ва - є.

Лис-тя баг - ря - не зо - ло-том ся -є.

Як програмна музика може «розповісти» про красу природи?

3. ОСІННІ ПЕРЕТВОРЕННЯ

Осінь пензлика взяла, малювати почала.

Пензлик біга без упину – гарна в осені картина.

Осінь вражає не лише палітрою кольорів листя на деревах, а й різнобарв'ям квітів, плодів, ягід.

Художники відображають такі чарівні перетворення в живописі. Настрій картин передає **колорит**. Він буває теплим чи холодним.

Визнач колорит творів. Він теплий чи холодний? Поміркуй, який із букетів осінній. Який настрій вони створюють? Якою з картин тобі хотілося б милуватися у власній кімнаті?

Колорит – гармонійне поєднання кольорів у композиції.

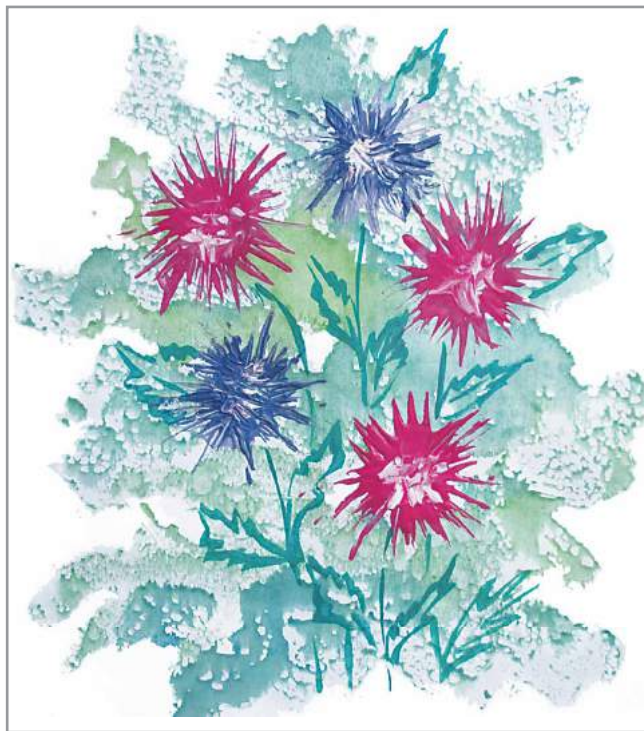
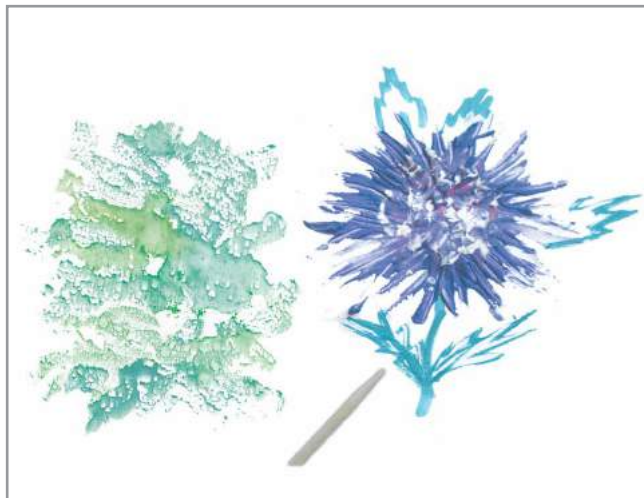
Художня техніка *монотипія* дозволяє отримати зображення з багатьма різними відтінками одночасно.

Створи композицію «Осінні квіти» в теплому або холодному колориті (*монотипія*).

Варіант 1 (дерев'яна паличка)

Варіант 2 (зім'ятий папір)

Проведи дослідження і визнач колорит картин у підручниках з інших предметів.

4. ХМАРКИ-ЧАРІВНИЦІ, НЕВТОМНІ МАНДРІВНИЦІ

Восени ми спостерігаємо за змінами у природі, милуючись хмарками в небі – білими й пухнастими або темними й похмурими. Слухаємо мелодію вітру – то ніжну, то поривчасту. Композитори, як і художники, можуть «малювати» пейзажі, але не фарбами, а звуками.

М. Чембержі. Хмаринка. Р. Шуман. Порив.

Ці твори – програмні? Поясни. Пригадай, що таке регістр. Рухом руки покажи, як мелодія хмаринки «подорожує» різними регістрами. Поміркуй, чи може левенятко співати у високому регістрі, а пташка – у низькому.

Заспівай пісню «Хмаринки» (Нотний додаток, с. 107).

Створи «музичні картини» хмаринок відповідно до віршів (придумай мелодію, створи звуковий супровід або інсценізацію).

форте

Небо вкрили рясно темно-сірі хмари.
Грізно грім загремав, мов у бубни вдарив.

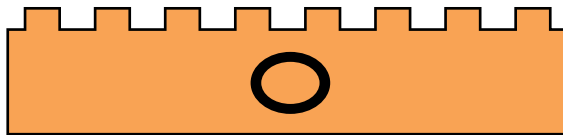
піано

Гарненька біленька, неначе пір'їнка,
всміхається сонцю грайлива хмаринка.

Нотна грамота

Звуки різної тривалості записують такими нотами:

Ціла

Половинна

Четвертна

Восьма

Відтвори різні тривалості звуків.

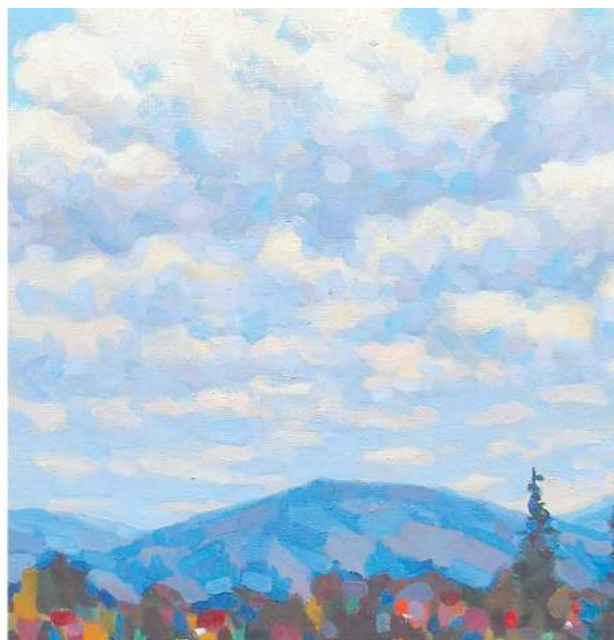

Досліди, у якому регістрі звучать голоси твоїх рідних.

4. ХМАРКИ-ЧАРІВНИЦІ, НЕВТОМНІ МАНДРІВНИЦІ

Хмари на осінньому небі часто змінюють своє забарвлення. Вони бувають яскравими й іскристими або ніжно-блакитними, немов замріяними.

Яке небо тебе вразило найбільше? Які відчуються настрої на картинах? Які кольори й відтінки переважають у зображенні хмар на кожному з пейзажів? Порівняй колорит.

Поміркуй, де потрібно розмістити лінію горизонту, щоб краще показати в усій красі захмарене небо.

Жили-були веселі , які любили мандрувати, а також танцювати й співати. Коли пригрівало ласкаве , вони повільно пливли по небу, плавно кружляючи в таночку, мов білі . Восени сердитий вітер-чародій перетворював їх на темно-сірі грозові . І тоді з них на землю падали осінніми сльозами холодні дощові . «Кап-кап, кап-кап...», – співали вони свою зажурливу пісеньку .

Вправа. Барвик і Лясолька експериментували із синім кольором. Барвик додавав темну фарбу, щоб зробити похмурі дощові хмари, а Лясолька – білої і рожевої фарб, і її хмаринки ніби повеселішали. Поекспериментуй і ти (гуаш).

Намалюй композицію «Хмаринки-мандрівниці», передай у ній свій настрій (гуаш).

Варіант 1

Варіант 2

Придумай і розкажи друзям історію про хмарку. Створи разом «хмару слів» – путівничок Країною Мистецтва.

5. РИТМИ ОСІНЬОГО ДОЩУ

Натягну я капелюха на вуха,
помандрую дощика слухать.
Довше, любий дощику, подощи.
Мені твоя пісенька до душі.

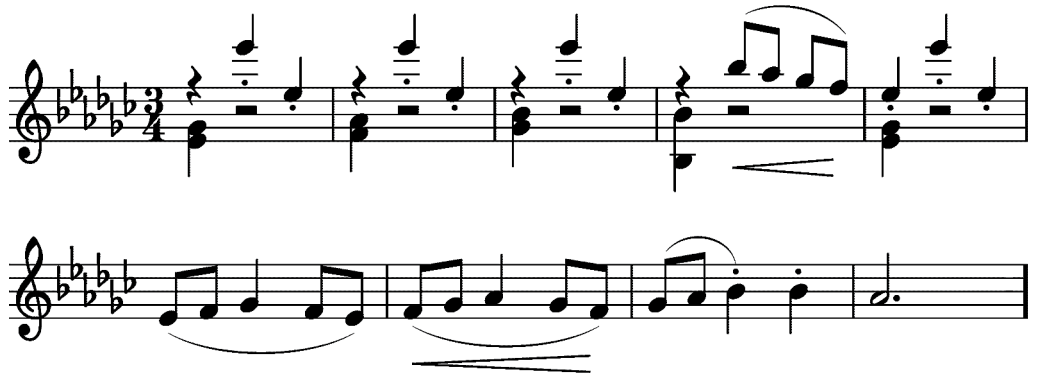
Яку пісеньку дощу співають діти на картині – сумну чи веселу?

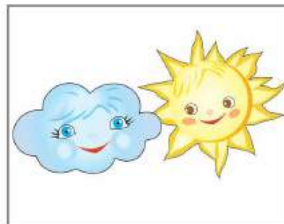
M/f «Капітошка», «Дощику, дощику, припусти!» (фрагменти).

V. Косенко. Дощик.

Як змінюються характер і темп музики? Коли дощик весело танцює, а коли – співає задумливу пісеньку? Як завершується п'єса? Знайди в нотах позначення штрихів – легато і стакато.

Штрихи – це знаки, що вказують, як виконувати музику.

– наспівно (легато), – відривчасто (стакато).

Заспівай пісню «Дощик» (Нотний додаток, с. 106).

Нотна грамота

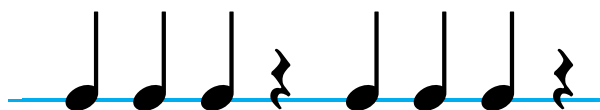

Пауза – це тимчасова перерва у звучанні музичного твору.

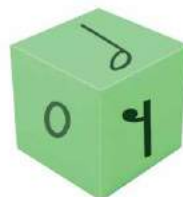
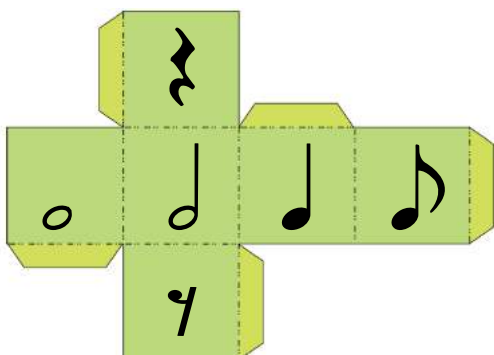
Як і ноти, паузи бувають різної тривалості: четвертна, восьма тощо. У нотному записі вони позначаються відповідними значками.

Пригадай, що таке ритм у музиці. Виконай ритмічні композиції «Танок осіннього дощу».

Колективна робота. Допоможіть Лясольці придумати гру із чарівним музичним кубиком «Тривалості нот і пауз».

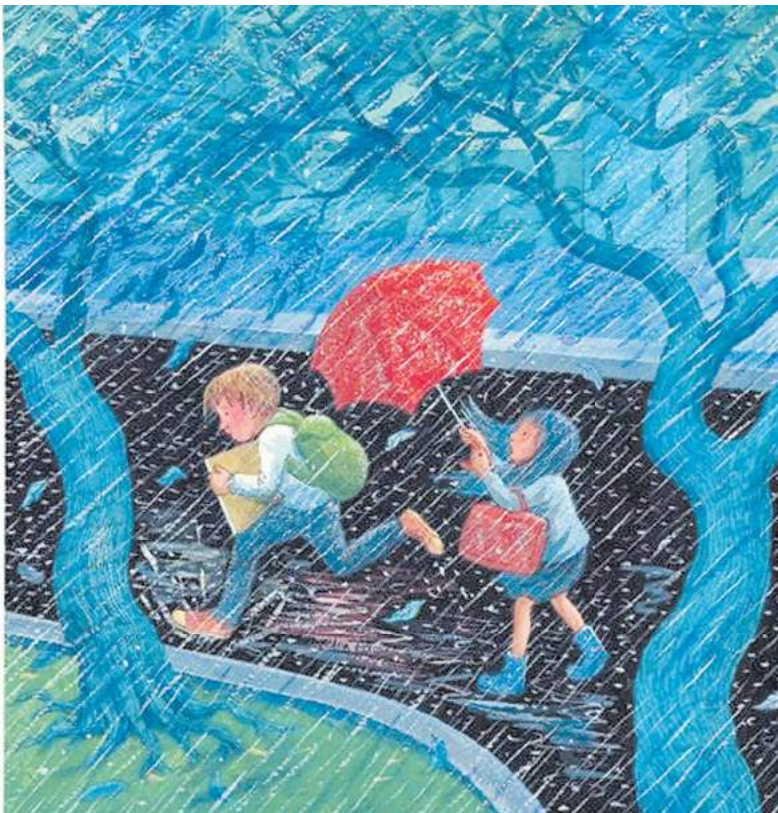
На дозвіллі пограй із друзями у гру «Який дощик?»: створи на ударних інструментах звукові картини «Веселий дощик» чи «Осіня злива» тощо (змінюйте гучність, темп).

5. РИТМИ ОСІНЬОГО ДОЩУ

Осінь буває не лише радісною, яскравою, а також похмурою, сірою, з тихим холодним дощем.

У пейзажах художники можуть зображати дощ і вітер, передавати рух. За допомогою ліній, штрихів, точок та плям вони створюють картини (зображення) у **графіці**.

Як художники передали рух на картині? Зобрази, як хитається дерево, коли дме вітер (*пантоміма*). Спробуй рухами показати дощ (тихий або зливу).

Е. Морріконе. Плач, вітре.

Рух у пейзажі можна передати зокрема штрихами. Їх застосовують, щоб намалювати дощ.

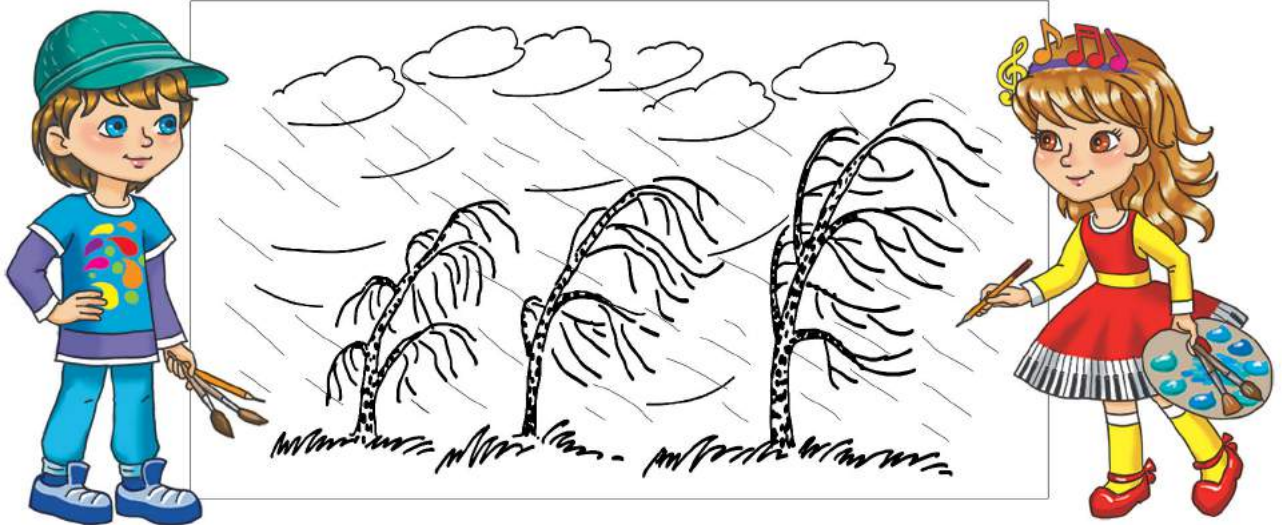

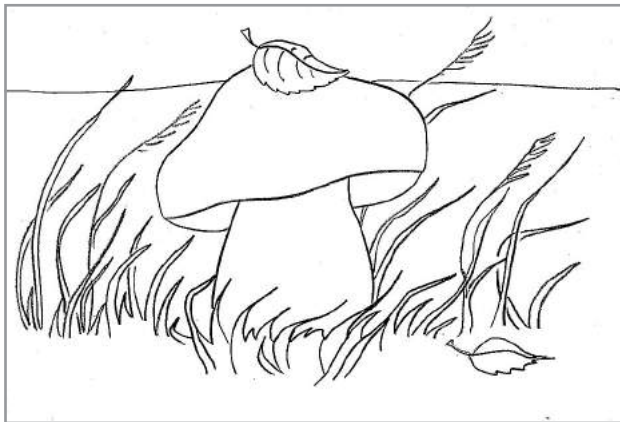
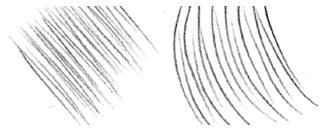
Штрих – лінія, що виконується одним коротким рухом руки.

Вправа-загадка. Допоможи Барвику визначити, чи правильно Лясолька зобразила в пейзажі рух вітру.

Намалюй грибок під дощем у вітряний день (кольорові олівці). Поміркуй, як потрібно малювати дощик – прямими чи косими штрихами.

Руханка. Р. Грех. Пісня про гриби із серії «З любов'ю до дітей».

Порівняй штрихи в музиці та образотворчому мистецтві.

6–7. ПРО ЩО РОЗПОВІВ НАТЮРМОРТ

Осінь дарує людям корисні овочі та фрукти. Вони можуть стати персонажами картин і музичних творів, лялькових вистав і мультфільмів.

К. Хачатурян. Балет «Цибулино» (фрагменти).

М/ф «Цибулино» (фрагмент).

Пригадай, що таке балет. Як музика відтворила характери дійових осіб казки? Порівняй героїв балету і мультфільму.

Гра «Оживи картину». Уяви, що герої картини заспівали. У якому регістрі ти чуєш голос Гарбуза, а в якому – інших персонажів?

ХОДИТЬ ГАРБУЗ ПО ГОРОДУ

Українська народна пісня

1. Хо - дить гар - буз по го - ро - ду,
пи - та - єть - ся сво - го ро - ду:

«Ой, чи жи - ві, чи здо - ро - ві
всі ро - ди - ці гар - бу - зо - ві?»

2. Обізвалась жовта диня, гарбузова господиня. *Приспів.*
3. Обізувались огірочки, гарбузові сини й дочки. *Приспів.*
4. Обізвалась морковиця, гарбузова сестриця. *Приспів.*
5. Обізувались буряки, гарбузові свояки. *Приспів.*
6. Обізвалась бараболя, а за нею і квасоля. *Приспів.*

Українські народні пісні, у яких оспівуються різні пори року, називають **календарно-обрядовими**. Вони виконуються відповідно до народного господарського календаря.

Українська народна пісня «Женчичок-бренчичок» в обробці *М. Леонтовича. М. Мусоргський*. Гопак з опери «Сорочинський ярмарок».

Хто виконує пісню – співак чи хор? Танець звучить у виконанні одного інструмента чи оркестру? Який характер мелодій?

Гопак – український народний танець.

Проплескай ритм гопака.

Порахуй усіх «родичів гарбузових», про яких співається в пісні. Разом із друзями виконайте пісню в ролях.

6–7. ПРО ЩО РОЗПОВІВ НАТЮРМОРТ

Зібрані восени овочі, фрукти господарі зносили до комори. Вона перетворювалася на справжнісінький натюрморт.

Якщо бачиш на картині чашку кави на столі, чи якийсь напій в графіні, чи троянду в кришталі, або з бронзи гарну вазу, або грушу, або торт, або все оце відразу – знай, це зветься **НАТЮРМОРТ**.

Що зображено на картині? Як художниця розмістила предмети натюрморту?

Гра «Оживи картину». Пофантазуй і придумай уявну розмову діювих осіб натюрморту, які ніби ожили й заговорили.

Натюрморт – це зображення квітів, овочів і фруктів, побутових речей тощо.

У створенні натюрморту важлива роль композиції. Головні предмети на картині утворюють її *композиційний центр*. Кожний предмет у натюрморті має свою форму, розмір.

конус

куля

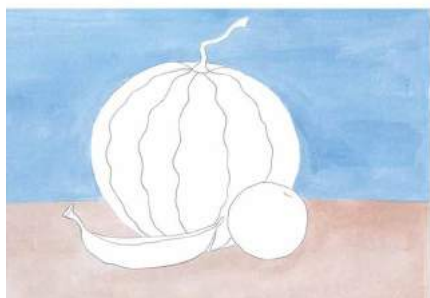
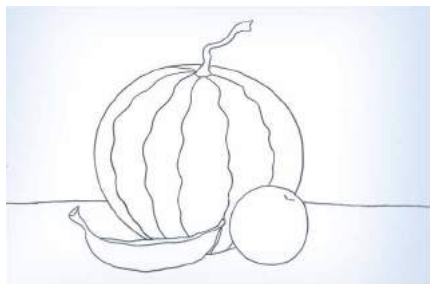

циліндр

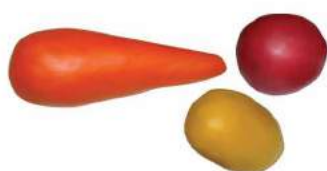

Намалюй смачненький натюрморт із кавуна та фруктів (акварель, сіль).

Виліпи веселі овочі. Разом з однокласниками створіть «натюрморт» з гомінкого городу (пластилін, солоне тісто). Проаналізуйте форми та розміри овочів.

Піклуйся про своє здоров'я і створи у вільний час живі апетитні «натюрморти» з овочів і корисної зелені. Поцікався в дорослих, скільки коштують овочі, які ліпили на уроці.

8. ТРОЇСТІ МУЗИКИ

У кожного народу є свої особливі музичні інструменти. У всіх куточках України відомі **троїсті музики**. Цей народний ансамбль із трьох виконавців зазвичай складається зі *скрипки*, *сопілки*, *бубна*. На Гуцульщині додають *цимбали*.

цимбали

Троїсті музики.

Л. Колодуб. Троїсті музики.

Які враження викликала в тебе ця музика? Під таку музику краще співати чи танцювати? Які інструменти звучать? Назви, які з них зображено на картині.

Ансамбль – виконання музики двома і більше виконавцями.

Загадки. Три людини грали, і всі виграли.

Лежить – мовчить,
торкни – дзижчить,
візьми в руки –
скигнить.

У лісі вирізана,
гладенько витесана,
співає, заливається.
Як називається?

ОЙ ЗАГРАЙТЕ, ДУДАРИКИ

Музика А. Філіпенка Вірші В. Панченка

Ой за-грай-те, ду-да-ри-ки, мо-ло-ді гу-цу-ли,

так, щоб та-нець-у- ви-ва-нець по-ло-ни-ни чу-ли.

Відтвори гру дудариків пантомімою.

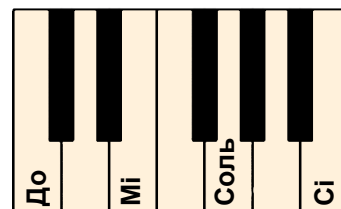
Барвик мріяв грати на піаніно, як Лясолька. Отож вона познайомила його з мешканцями Будиночка нот – сестричками **До Ре Мі Фа Соль Ла Сі**.

Солодкозвучна **Соль** оселилася на другому поверсі поряд зі . Мініатюрна **Мі** обрала перший поверх.

А ще одна сестричка сіренька **Сі** любила висоту і тому жила на третьому поверсі, поближче до сонечка. Для добренької **До** створили додаткову коротку лінієчку.

Скоро ти дізнаєшся закінчення цієї казки...

А так ці ноти розмістилися на клавіатурі:

Гра. Прочитай слова, де «сховалися» ноти:

 рога, вед дь, пара ка, так .

8. ТРОЇСТІ МУЗИКИ

Гостинні Карпати зачаровують красою гір та прекрасними мелодіями. Жодне гуцульське свято не обходиться без веселих музик, які грають на різних народних інструментах.

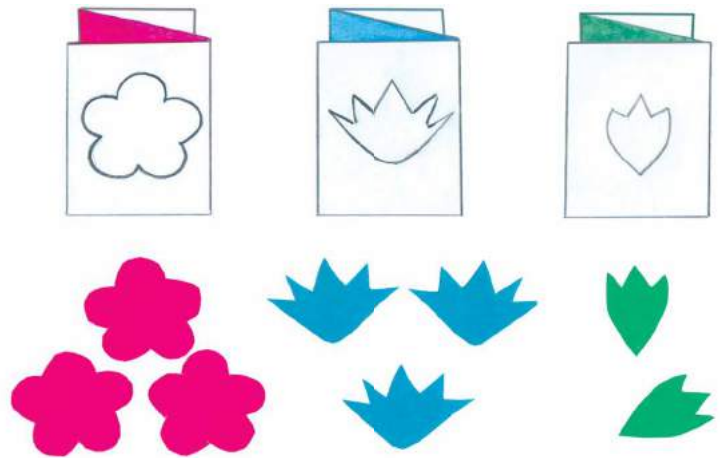

Придивись, як прикрашено на картині народні інструменти, костюми, гори, дерева тощо. Розглянь, як оздоблено українські народні інструменти.

Вправа. Виріж за допомогою шаблонів різні зображення. Пофантазуй і склади з них візерунки для аплікації.

За допомогою різних художніх технік створи візерунок, яким можна прикрасити народний інструмент цимбали.

Варіант 1 (штампування)

Варіант 2 (аплікація)

У вільний час послухай легенду про троїстих музик.

9. ЯК СОПІЛКА ФЛЕЙТОЮ СТАЛА

Жила-була Сопілочка , яка грала співаночки і мріяла стати артисткою. Одного разу її награвання почув Майстер . Він розкрив їй секрети музичної абетки й навчив гарних манер. була талановитою і старанною ученицею. Вона швидко опанувала гру з . Тоді одягнув її в розкішну срібну сукню і запропонував виступити на концерті. Мелодію підхопили . Після гучних оплесків сказав: «Як чарівно звучала флейта !». Так перетворилася на . Її голос змінився, а мрія здійснилась.

Кожний музичний інструмент має свій особливий голос – тембр.

Тембр – забарвлення звучання голосу людини або музичного інструмента.

В. Кирейко. Награвання Лукаша з опери «Лісова пісня» (сopilка). Й. С. Бах. Жарт (флейта).

Порівняй тембри сопілки й флейти. Яка мелодія пісенна, а яка – танцювальна? Уяви музику, яка «лунає» з картини.

Зазираємо в будиночок нот. Ля-солька пояснила Барвику, що ноти пишуться на лінійках та між ними.

Між першим і другим поверхами будиночка нот оселилася фантазерка **Фа**. Ляклива **Ля** сховалася між другим і третім поверхами.

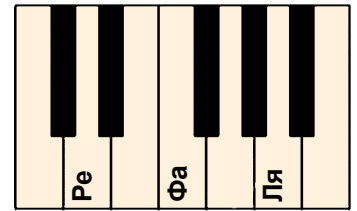
Ре поселилася під першою лінійкою. Співаючи та граючи, дружно живуть нотки-сестрички у своєму будиночку.

Так розміщено нові нотки на клавіатурі:

? **Гра.** Прочитай слова, де «сховалися» ноти:

рби, лька, мо

Створи поспівки з вивчених нот. Для Ля-сольки зімпровізуй мелодію на нотах до, мі, соль, а для Барвика – на ре, фа, ля.

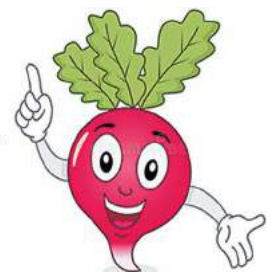
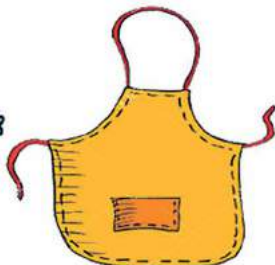
Я маленька дівонька, як у полі квітонька, на скрипочці граю, пісеньку співаю.

Я маленький хлопчик, виліз на стовпчик, на сопілці граю, пісеньку співаю.

Заспівай пісню «Кольорова гама» (Нотний додаток, с.109).

Назви зображення. Які ноти «сховалися» у словах?

9. ЯК СОПІЛКА ФЛЕЙТОЮ СТАЛА

Художники передають красу природи, людські почуття кольором, лініями, формами, плямами. Вони можуть наповнювати свої картини музикою.

Відшукай на картині різні виразні лінії (*пряма*, *крива*). Обведи їх пальчиком. Уяви, яку мелодію може виконувати легінь.

Лінія, штрих, крапка, пляма – основні засоби виразності графіки.

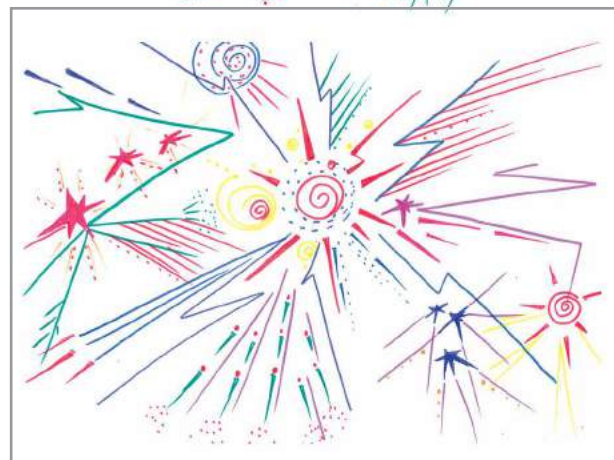
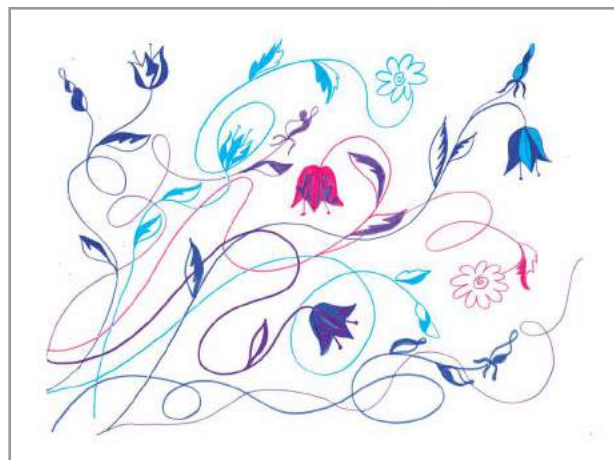
 Подивись, як художниця кольоровими лініями, крапочками, штрихами передала спів пташок.

 Передай кольоровими лініями ніжну мелодію флейти або гучні звуки барабана (фломастери).

Варіант 1

Варіант 2

 Пофантазуй, як можна кольоровими лініями зобразити мелодії, виконані на інших інструментах.

10–11. ДЛЯ КОЖНОГО ЗВІРА І ПТАХА У КАЗКИ СВОЇ ГОЛОСИ

Помандруймо в незвичайну – симфонічну – казку «Петрик і Вовк» композитора Сергія Прокоф'єва. У ній казкових персонажів «зображують» музичні інструменти. Тож казка розпочинається...

Рано-вранці Петрик вийшов на галявину.

Тему головного героя Петрика виконує **струнна** група інструментів оркестру: *скрипки, альти, віолончелі, контрабаси*. Хлопчик крокує, ніби наспівуючи мелодію.

скрипка

альт

віолончель

контрабас

...У траві сиділа Пташка і цвірінькала. Поруч у калюжі плавала Качка.

Мелодія Пташки (*флейта*) мов пурхає на високих звуках. У темі Качки (*гобой*) відчувається неповороткість її ходи.

флейта

гобой

...Петрик помітив, як за Пташкою крадеться Кішка.

«Бережись!» – гукнув хлопчик, і Пташка миттю злетіла на дерево. Вийшов Дідусь. Він гнівався, що Петрик вийшов з двору: «Що буде, якщо з лісу прийде Вовк?..»

Уривчаста мелодія Кішки звучить у низькому регістрі (кларнет). Вона ніби крадеться на оксамитових лапках, раз у раз завмираючи.

Музична тема Дідуся (фагот) передає його характер та особливості неквапливої ходи. Він «промовляє» низьким голосом.

кларнет

фагот

С. Прокоф'єв. Симфонічна казка «Петрик і Вовк» (теми Петрика, Пташки, Качки, Кішки, Дідуся).

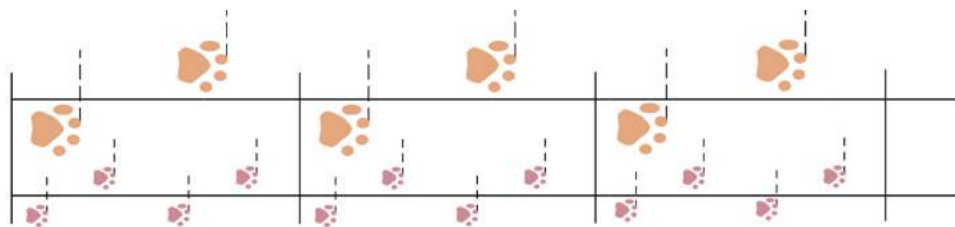

Уяви, що виконавці переплутали інструменти. Чи можна передати музику Дідуся грою на флейті?

Теми Пташки, Качки, Кішки та Дідуся в музичній казці виконували **дерев'яні духові** інструменти, до яких належать: флейта, гобой, кларнет і фагот.

Заспівай пісню «Киця-Кицюня» (Нотний додаток, с. 108). Разом з друзями пофантазуйте і виконайте ритм ходи киці і кошеняти.

Проведи спостереження: які тембри голосів мають твої улюбленці – домашні тваринки.

10–11. ДЛЯ КОЖНОГО ЗВІРА І ПТАХА У КАЗКИ СВОЇ ГОЛОСИ

Барвик, послухавши симфонічну казку, вирішив намалювати пташку й кішку, музика яких йому сподобалась найбільше. Їх можна зобразити однією фарбою. Для цього треба контурне зображення суцільно покрити темним кольором на світлому тлі. Або навпаки – світле зображення створити на темному тлі. Така робота називається *силуетною*.

Порівняй живописні, скульптурні та силуетні зображення тварин.

Силует – це однотонне зображення предмета, окреслене контуром.

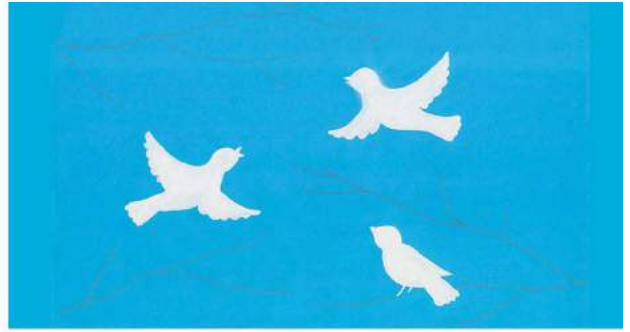
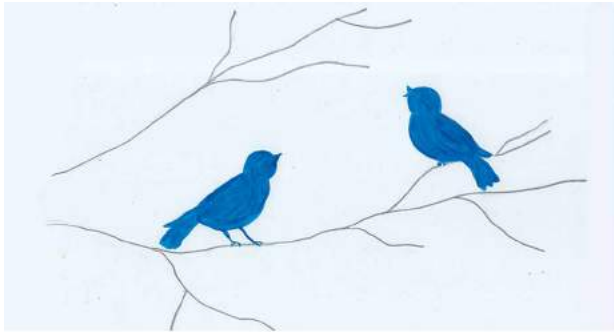

Створи силуетну композицію «Бережіть птахів!».

Варіант 1

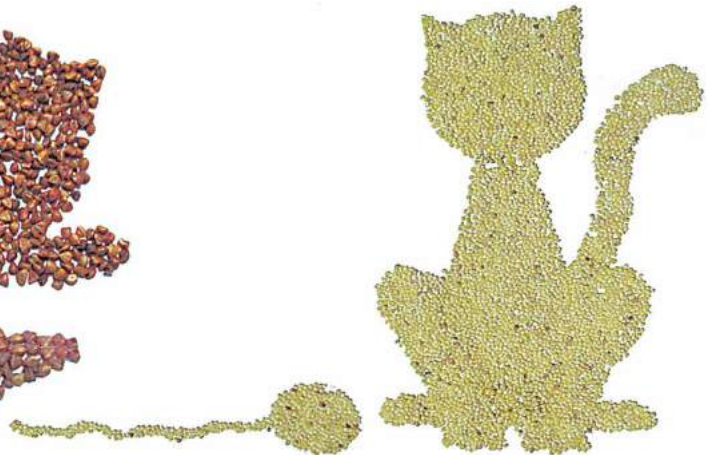
Варіант 2

Зобрази силует котика (круп, клей).

Варіант 1

Варіант 2

Дізнайся в дорослих про птахів Червоної книги України. Розкажи, як ти допомагатимеш пташкам узимку.

Придумай рухливу гру-пантоміму, де кішка буде головним героєм. Пограй разом із друзями в цю гру на перерві.

12. ДЛЯ КОЖНОГО ЗВІРА І ПТАХА У КАЗКИ СВОЇ ГОЛОСИ

Казка про пригоди Петрика продовжується...

...Невдовзі з'явився величезний Вовк. Петрик вирішив зловити його. Нарешті з лісу вийшли Мисливці. Вони йшли по слідах Вовка і стріляли з рушниць.

Тему страшного Вовка композитор «доручив» виконувати трьом *валторнам* – **мідним духовим** інструментам. Їхнє грізне завивання на тлі зловісного гуркоту ударних інструментів зображує Вовка небезпечним хижаком.

Марш хвацьких Мисливців набуває бойового характеру завдяки ритмам **ударних** інструментів: *барабана, бубна і тарілок*. Постріли рушниць передано громом *литавр* і барабанів.

валторна

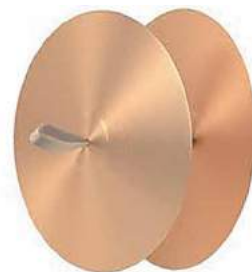
литаври

барабан

бубон

тарілки

С. Прокоф'єв. Симфонічна казка «Петрик і Вовк» (теми Вовка, Мисливців).

Під час звучання музики показуй руками «гру» на валторні та ударних інструментах.

...Петрик гукнув Мисливцям: «Не треба стріляти, ми вже спіймали Вовка! Допоможіть відвести його в зоопарк».

Казка закінчується переможним маршем усіх її учасників.

С. Прокоф'єв. «Петрик і Вовк» (фінал).

Яка тема звучить у фіналі казки? Який характер музики? Чим відрізняється марш Мисливців від заключного маршу всієї казки? Пригадай, як називається людина, яка керує оркестром. Уяви, що ти керуєш фіналом симфонічної казки С. Прокоф'єва. Покажи це рухами рук.

Отже, музична казка допомогла ознайомитися з тембрами основних груп інструментів симфонічного оркестру – струнних, духових та ударних.

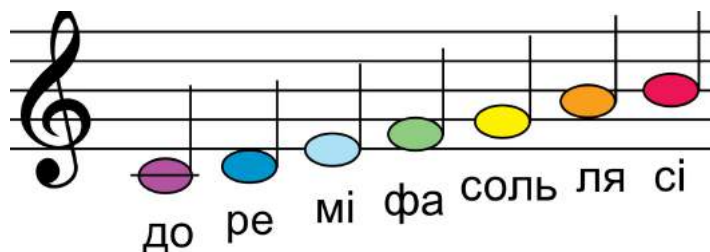

Нотна грамота

Сім сестричок, нот-малят,
утворили **Звукоряд**.

Нотки вгору-вниз літають,
поверхи свої шукають.

На лінійках опинились,
з **Нотним станом**
подружились.

Самостійно досліди значення слова *фінал* у музиці та спорті.

12. ДЛЯ КОЖНОГО ЗВІРА І ПТАХА У КАЗКИ СВОЇ ГОЛОСИ

Дія казки С. Прокоф'єва відбувалася в лісі. Музика відтворювала характери героїв завдяки різним тембрам. А художники та художниці надають виразності казковому дійству за допомогою цікавих форм і кольорів – теплих, холодних, світлих, темних.

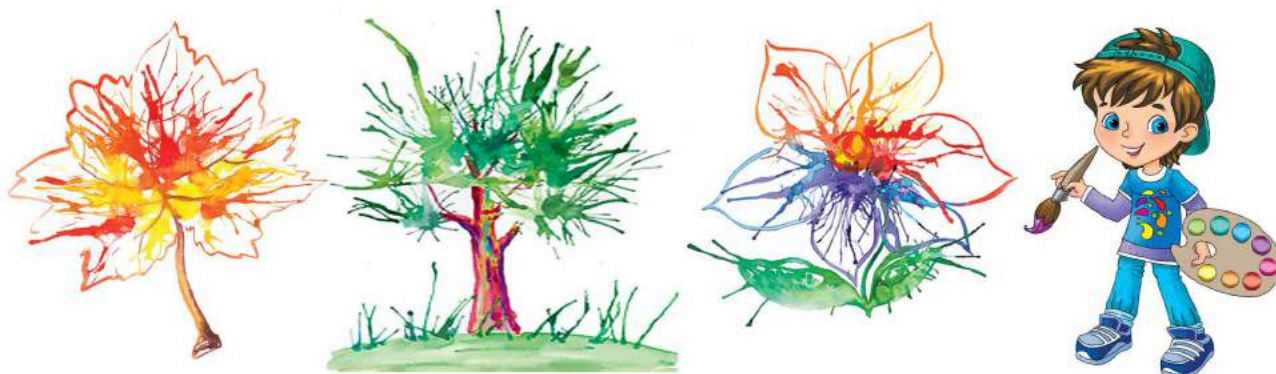

Що незвичайне ти бачиш у зображенні лісу? Чи можна його назвати казковим, чарівним, таємничим? Назви кольори, якими зображено казковий ліс. Придумай цікаву історію за сюжетом.

Вправа. Барвик утворив листочок, дерево й квіточку способом роздмухування плям. Потренуйся й ти використовувати цю техніку в зображенні рослин (*акварель, трубочка для соку*).

Намалюй казковий ліс, роздмухуючи плями (*акварель, трубочка для соку*).

Досліди, які кольори є у твоєму наборі фарб. Поміркуй, як зробити їх світлішими або темнішими.

13–14. ЗИМОВІ СВЯТА

Надворі зима. Наближається багато свят: різдвяні, новорічні і, звичайно, – свято Миколая, на яке чекають усі діти. На Різдво діти колядують. Вони ходять із зіркою по хатах і співають. На Новий рік співають щедрівки, бажають одне одному добра, миру, злагоди і здоров'я.

А. Вівальді. Зима. Із циклу «Пори року».

Українські колядки та щедрівки: «Старий рік минає», «Нова радість стала», «Щедрик» та інші (за вибором).

Схарактеризуй прослухані твори. Порівняй зимові настрої в музиці та на картині. Уяви себе в гурті колядників або щедрувальників. Заспівай разом з ними відомі українські пісні.

М/ф «Різдво», к/ф «Один удома» (фрагмент «Щедрик»).

ОЙ ХТО МИКОЛАЯ ЛЮБИТЬ

Українська народна пісня

∨ Піднесено

Ой хто, хто Ми-ко - ла-я лю - бить,
ой хто, хто Ми-ко - ла-ю слу - жить,

то - му Свя-тий Ми-ко-лай, Ми - ко - ла - ю!
У всяк час до - по-ма-гай.

JINGLE BELLS (ДЗВОНИКИ ДЗВЕНЯТЬ)

Музика і вірші Дж. П'єрпонта

Jin-gle bells, jin-gle bells, jin-gle all the way. O what fun it is to ride in a

one-horse o - pen sleigh one-horse o - pen sleigh.

Створи ритмічний супровід до пісень на ударних інструментах.
Виконай соло або в ансамблі з учителем (учителькою).

Поцікався, хто приносить дітям різдвяні та новорічні подарунки
в інших країнах.

13–14. ЗИМОВІ СВЯТА

Мороз «розмальовує» віконечка своїми чудернацькими візерунками. Художники, спостерігаючи за цим дивовижним явищем природи, відображають його на своїх картинах.

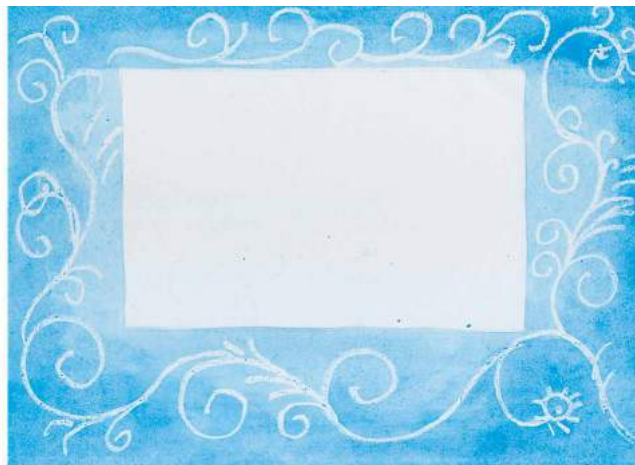
Як на картині зображено зимові дерева? Пригадай морозні візерунки на вікнах. Чи вдалося художниці передати чарівність узорів мороза-майстра?

Роздивися смачненькі миколайчики, які оздобили Лясолька та Барвик. Чи нагадують вони тобі зимові візерунки на вікні?

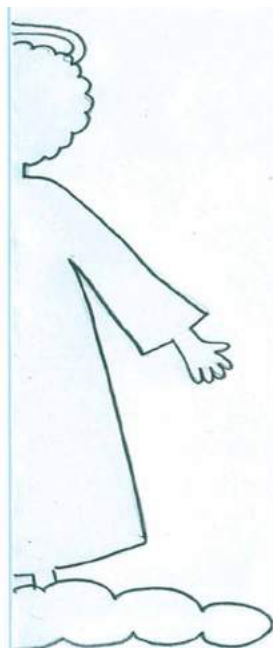
Створи рамку для фотографії із зображенням морозних візерунків (восковий олівець та акварельні фарби).

Виріж різдвяну витинанку – янголятко (папір).

Витинанка – це прикраса, вирізана з білого чи кольорового паперу.

Розглянь морозні візерунки на вікні, форми сніжинок та крижаних бурульок. Що вони тобі нагадують? Пофантазуй. Разом із друзями створи й прикрась різдвяний леп-бук.

Перевір свої досягнення

Завдання *Лясольки*

1. Музична вікторина «Пригадай пісні та виконай їх».

2. Які із цих інструментальних творів можна включити до програми концерту пасторальної музики?

В. Косенко. Дощик

М. Чембержі. Хмаринка

М. Мусоргський. Гопак

Й. С. Бах. Жарт

3. Назви інструменти, які «озвучували» персонажів симфонічної казки С. Прокоф'єва «Петрик і Вовк». До якої групи інструментів вони належать?

4. Добери з прослуханих музичних творів і мультфільмів музику для емоційного розвантаження і заспокоєння, а також для ранкової зарядки.

Завдання **Барвика**

1. Як називають картини із зображенням краєвидів?
2. Визнач серед зображень пейзаж і натюрморт.

3. Знайди серед зображень силуети.

4. Що таке витинанка?

Завдання **Лясольки та Барвика**

1. Як ти розумієш слово «штрих» у мистецтві?
2. Розділи слова на дві мистецькі скрині. Яке слово «зайве»?

композиція

темп

силует

оркестр

ансамбль

мультфільм

пейзаж

ноти

тембр

натюрморт

колорит

3. Добери до пасторальної музики відповідні за настроями картини з ілюстрацій, уміщених у підручнику.

П. Чайковський. Осіння пісня

А. Вівальді. Зима

4. Які види мистецтва поєдналися в мультфільмі?

II. Природи мова кольорова

15. ЗИМОВІ ЕТЮДИ

З нетерпінням ми чекали на зиму-чарівницю!

Зимову красу можна не лише побачити, а й відчутти у звуках музики. Так її відображають композитори, що створюють «музичні пейзажі».

Ф. Ліст. Юнацький етюд № 12 «Заметіль».

Який настрій став у тебе під час слухання музики? Вона швидка чи повільна? На якому інструменті виконується п'єса? Придумай рухи і виконай хореографічний етюд «Заметіль» під музику.

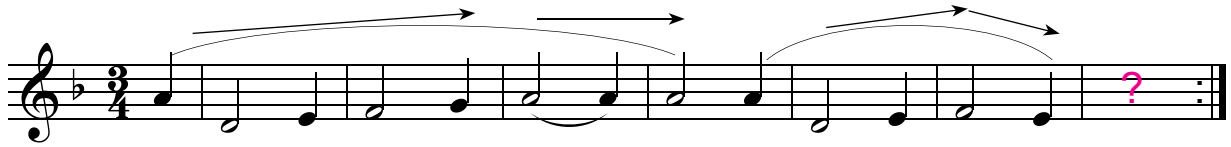

Етюд – це п'єса навчального характеру для вдосконалення техніки виконання.

Виконай поспівку відповідними штрихами. Створи її закінчення. Який танець нагадує тобі її мелодія?

Ле-тять - ле-тять сні- жин - ки на по - ле ліс і сад.
 Ве-се - лий свій та - но - чок тан-цю - є сні - го - пад.

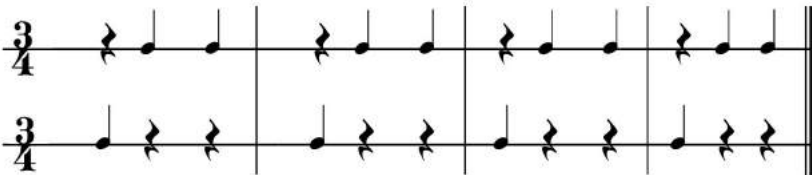
Нотна грамота

Мелодія в нотному записі складається з *тактів*. Їх величину визначає *розмір* – цифри, що розміщені поруч із ключем.

$$\frac{2}{4} = \text{♪} = | \text{♪} \text{♪} | \qquad \frac{3}{4} = \text{♪} = | \text{♪} \text{♪} \text{♪} |$$

Виконай ритмічні етюди (соло та в ансамблі). Який з них нагадує ритм вальсу сніжинок? Знайди паузи в нотному записі.

Барвик уявив себе композитором. Поміркуй, чи правильно він дібрав музичні інструменти для виконання п'єс «Заметіль» та «Зимові сни».

Під час ранкової зарядки виконуй хореографічні етюди. Імпровізуй рухи відповідно до характеру музики.

15. ЗИМОВІ ЕТЮДИ

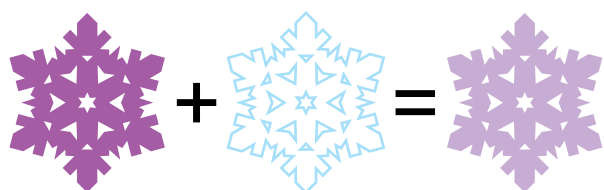

Сонячного зимового дня сніг виблискує та переливається різними барвами. Коли сонечко ховається – кольори набувають інших відтінків.

Який день зобразила художниця – сонячний чи похмурий? Які кольори й відтінки вона використала?

Досліди, як народжуються різні відтінки кольору.

Намалюй композицію «Зимові етюди» (воскові олівці та акварельні фарби). Застосуй різні відтінки кольорів.

Варіант 1

Варіант 2

Вигадай і зобрази історію в малюнках про мандри веселої сніжинки, придумай для неї ім'я.

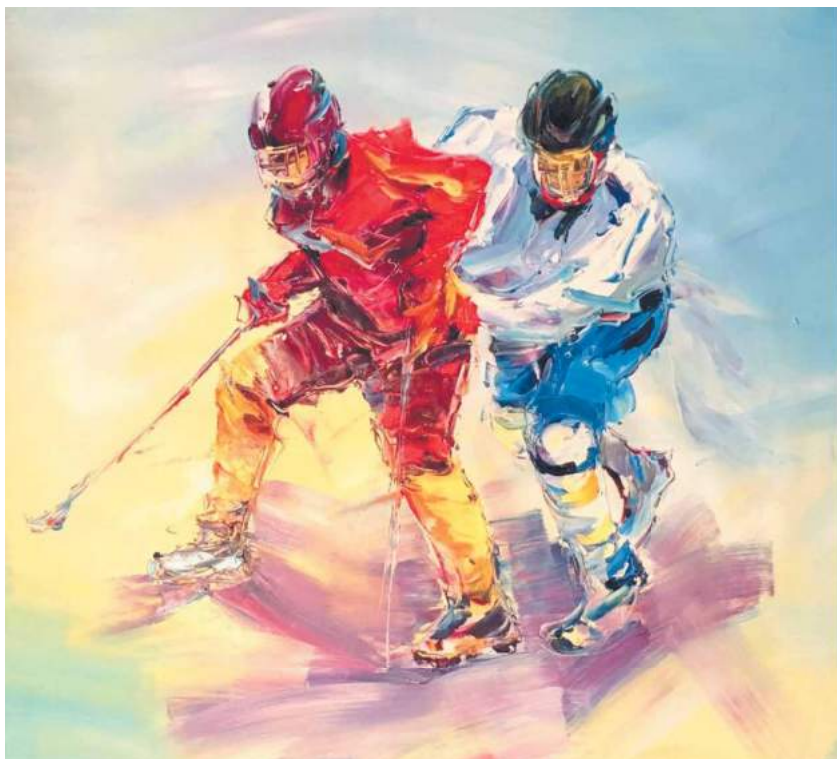

16. ЗИМОВІ ЗАХОПЛЕННЯ І СПОРТ

Зима – прекрасна пора року! Для дітей це – час веселих розваг, коли можна не тільки отримувати насолоду, але й зміцнювати своє здоров'я.

Наші друзі також займаються різними видами спорту. Барвик захоплюється спортивними іграми, сповненими енергії та швидкості. А Лясолька любить ті, у яких вона може розвинути природну граційність і музикальність.

Пригадай, які види спорту поєднують спорт і мистецтво. Який з них можна назвати «танцями на льоду»? Визнач на ілюстраціях спортивні захоплення Лясольки й Барвика.

В. Косенко. Скакалка.

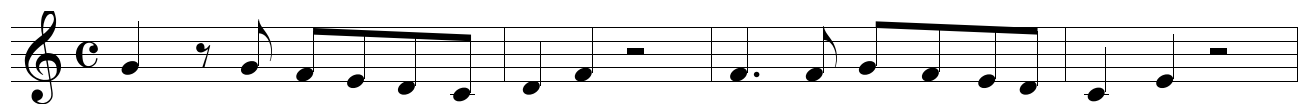

Яка роль ритму і темпу у відображенні руху в музичному творі?

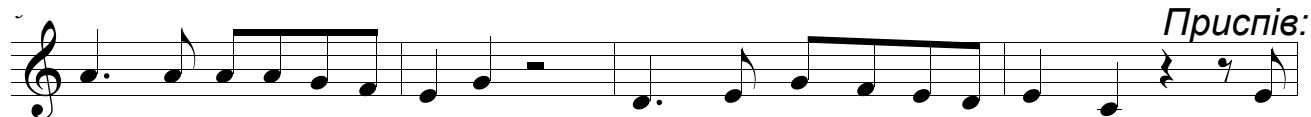

СПОРТИВНА ЗИМА

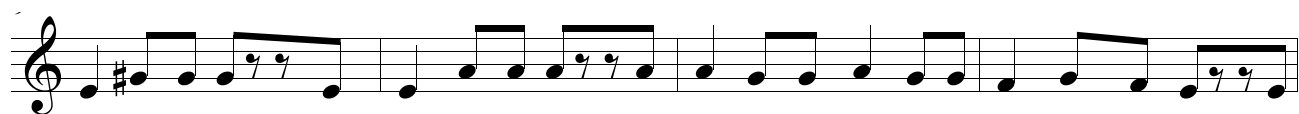
Музика В. Сороки Вірші Р. Обшарської

Скрізь роз-ва-ги-за-бав-лян-ки і на лижах, і на сан-ках

ми з'їжджаємо із гір-ки, всю-ди сміх лу-на-є дзвін-ко. Ве-

се-ла зи-ма, спортивна зима на-си-пала снігу у нашій дворі. І

ра-діс-но нам, і весело нам, а білі сніжинки кружляють вгорі.

2. Бабу сніжну ми зліпили,
Ніс із моркви причепили,
Ну, а щоб не мерзли ніжки –
Стали дружно грати в сніжки.

Приспів.

Знайди в нотному записі пісні тривалості нот і пауз, які ти знаєш.

Дбаючи про здоров'я, треба щодня робити зарядку, займатися фізкультурою. А щоб робити це із задоволенням, придумали *аеробіку* – різноманітні фізичні вправи (ходьба, біг, стрибки та ін.), які виконують під музику.

Виконай «Танці-зігріванці», рухаючись під музику.

У вільний час добери музику для вправ з аеробіки.

16. ЗИМОВІ ЗАХОПЛЕННЯ І СПОРТ

Хокей, футбол, фігурне катання, теніс – усім цим та іншим видам спорту присвячують свої полотна художники. Адже стільки в них емоцій, краси людських рухів! Також різні види спорту зображують у рельєфах на спортивних медалях.

Що відбувається на картинах? Яких спортсменів зобразили художники? Які емоції викликають ці художні твори? Розглянь, які види спорту зображено на рельєфах.

Рельєф – вид скульптури, зображення на площині.

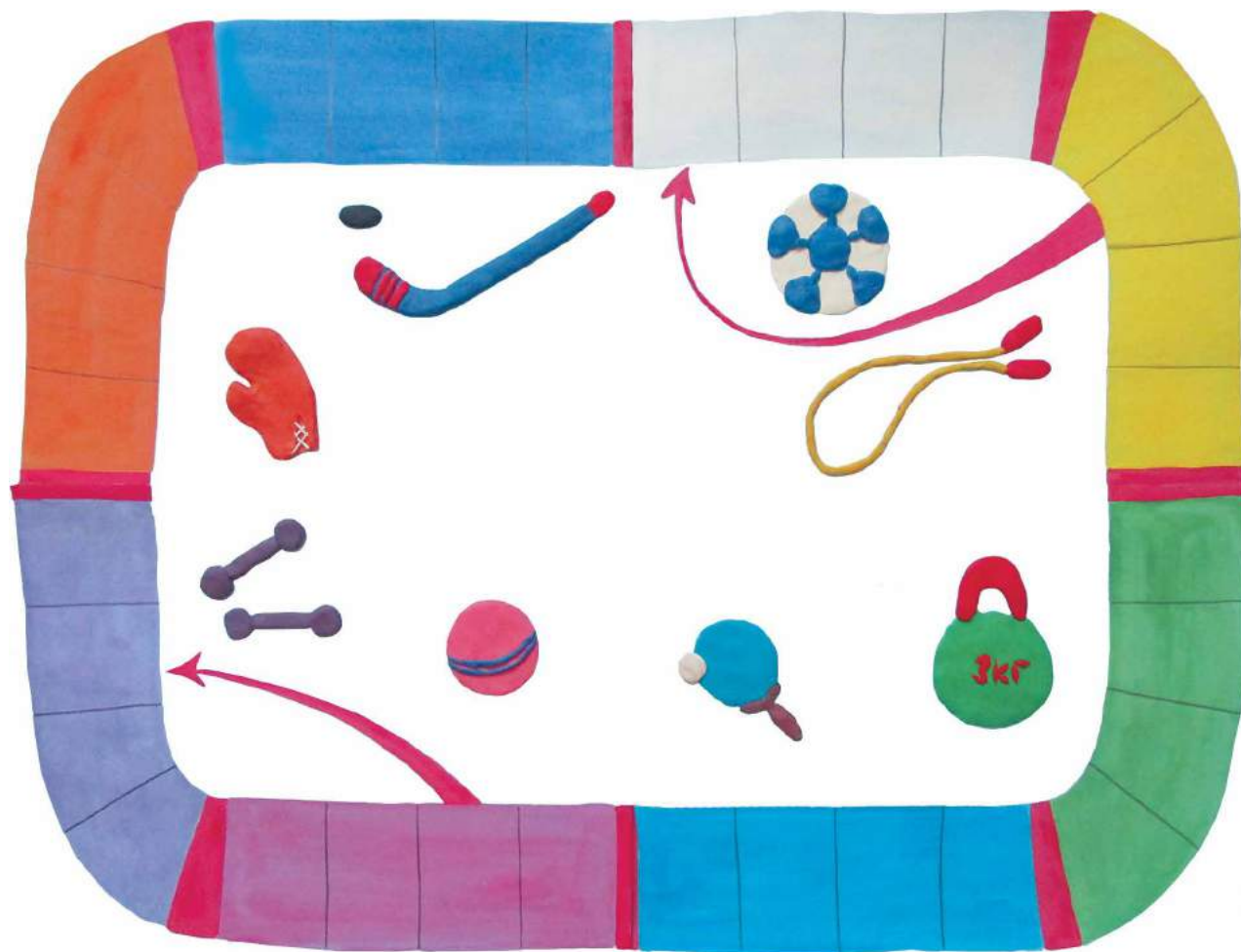

Упізнай за силуетами назви видів спорту.

Групова робота. Разом з друзями створи настільну гру «До спортивних вершин». Намалюйте поле гри (гуаш), зобразіть спортивні знаряддя (пластилін) відповідно до обраного виду спорту.

Виробіть разом правила гри. Виготовте медалі для переможців (картон, фольга).

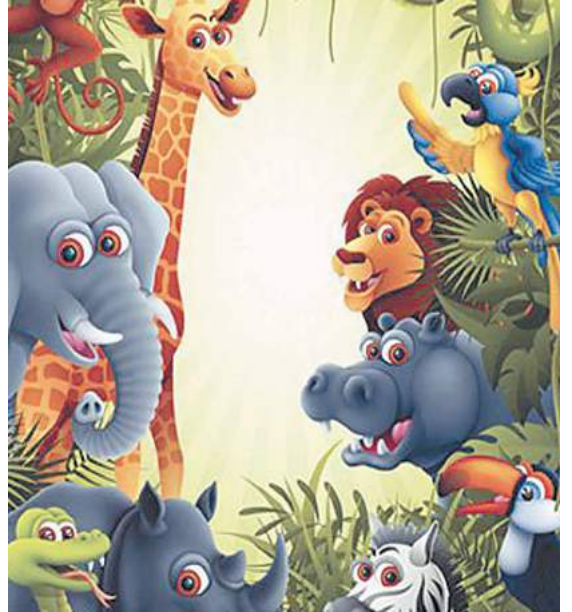

17. КАРНАВАЛ ТВАРИН

Сьогодні всіх запрошено на музичний карнавал! Це свято з веселими вигадками, перевдяганнями в яскраві костюми, співами й танцями.

Композитор Каміль Сен-Санс створив фантастичний музичний карнавал. Його героями є тварини, які хизуються своєю силою, спритністю і красою, інколи – пустощами.

Загадка

Здивувалась дівтора:
це тварина чи гора?
Як же їсть він, як він п'є?
А для цього хобот є!

К. Сен-Санс. Цикл «Карнавал тварин». Слон. Королівський марш Лева.

Порівняй ці п'єси. Хто їх виконує? Тембри яких музичних інструментів ти впізнаєш? У якому регістрі звучала музика? Який характер Лева – грізний чи лагідний?

Пригадай мультфільми, де героями є тварини. Як передано їхні характери?

М/ф «Лис Микита», «Король Лев» тощо (фрагменти).

Виконай поспівку.

«Гав, гав! Вже о- бід!» – гав-ка пе-сик з-під во-ріт.
«Няв, няв! – кіт ска - зав, – знов я ми-ші не спій-мав!»

ЛЕВЕНЯ

Музика В. Гребенюка Вірші Н. Іванюка

Весело

1. Я б хо-див до зо-о-пар-ку ма-ло не що-дня,

бо спо-до-ба-ло-ся ду-же ме-ні ле-ве-ня. Ле-ве-нят-ко,

ле-ве-нят-ко, ле-ве, ле-ве-нят-ко, я візь-му те-

бе з со-бо-ю, як до-зво-лить тат-ко.

2. Я не хочу цуценятко й сіре кошенья,
Бо подобається дуже мені левеня. *Приспів.*
3. Я не буду шоколаду вимагати щодня,
Якщо купить мені татко руде левеня. *Приспів.*

Як потрібно виконувати цю пісню: гучно чи тихо, швидко чи повільно? За бажання оплесками створи ритмічний супровід до приспіву.

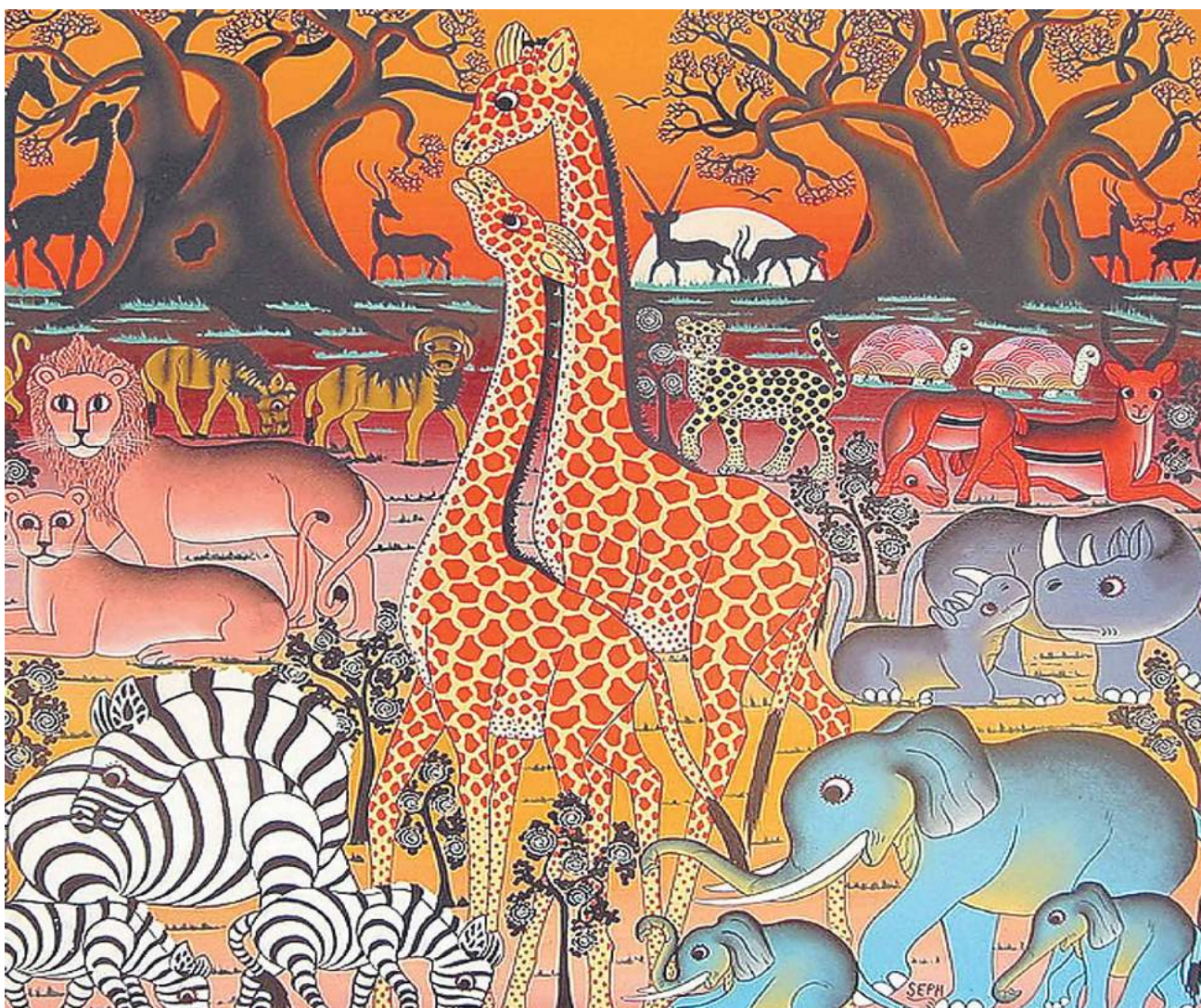
Яку музику можна створити до «Карнавалу домашніх тварин»?

17. КАРНАВАЛ ТВАРИН

Художники малюють звірів, птахів, комах і риб, різних за виглядом та характером. Такі зображення називаються **ані-малістичними**.

Спостерігати за тваринами ми можемо в заповідниках, де вони живуть у природних умовах.

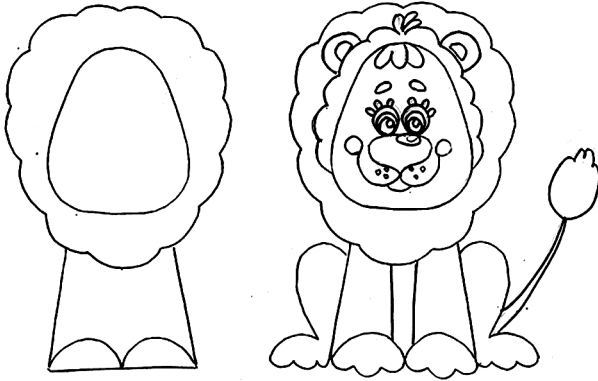
Яких тварин, зображених на картині, ти впізнаєш?

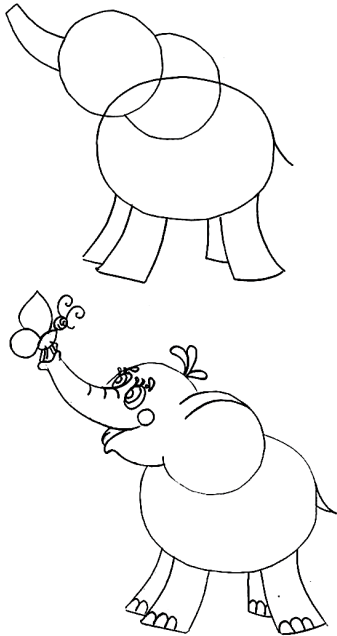

Намалюй веселе левенятко або мрійливого слоника (олівці, фломастери). Обери горизонтальний чи вертикальний формат аркуша.

Варіант 1

Варіант 2

Разом з друзями зберіть цікаву інформацію про тварин рідного краю (фото, розповіді тощо).

18. КАРНАВАЛ ПТАХІВ

Карнавал тварин продовжується... Сьогодні на музичному карнавалі себе будуть представляти птахи.

К. Сен-Санс. Цикл «Карнавал тварин». Півень і кури. Зозуля в хащі лісу. Лебідь.

Охарактеризуй музику п'єс. Порівняй тембри музичних інструментів, які «розповіли» про птахів. Чи можна музику зозулі виконувати на віолончелі, а лебедя – на барабані?

К. Сен-Санс. Карнавал тварин.

Назви інструменти, які виконують музику птахів у циклі К. Сен-Санса.

кларнет

фортепіано

віолончель

Варіант 1. Відгадай пісенні загадки, виконай їх за нотним записом з відповідними штрихами.

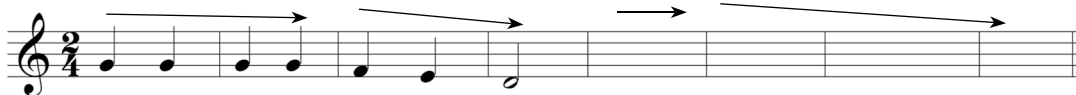
Сі-ла пташка на дубку, за-ве-ла сво-є «Ку-ку».

Білосніжна гарна птиця, горда, ніжна, як цариця.

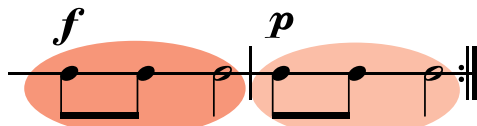
Варіант 2. Придумай закінчення мелодії загадки.

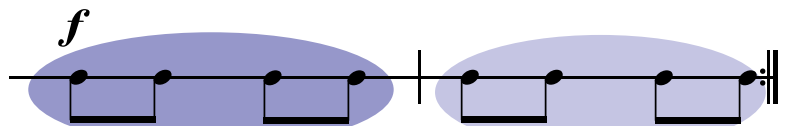
На по-двір'ї хо-дить птах і спі-ває по скла-дах.

Гра «Луна».

Ку - рі - ку ку - рі - ку.

Ку - ку , ку - ку ку - ку , ку - ку

Уяви себе птахом, який виконує фантастичний танок під музику. Передай його рухи руками – «крилами». Спробуй пограти у театр тіней.

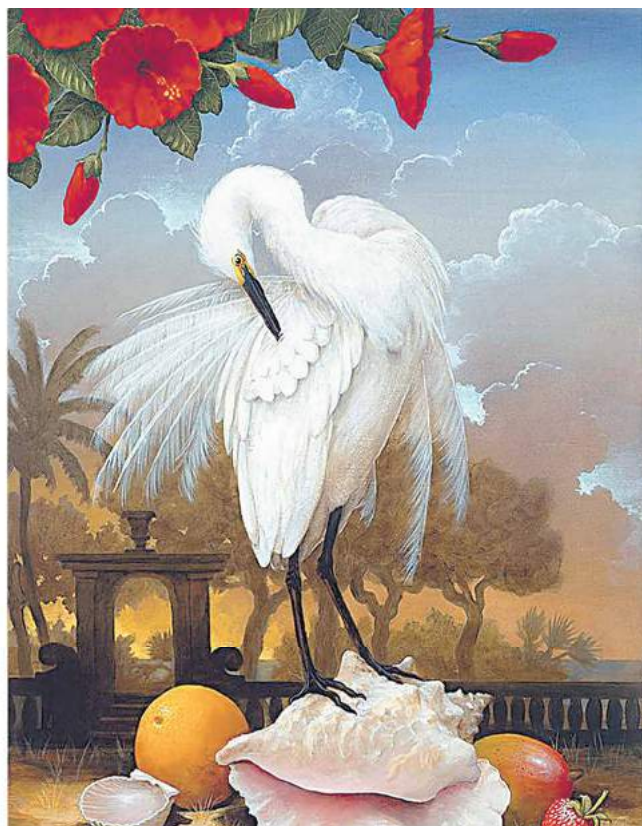

18. КАРНАВАЛ ПТАХІВ

У світі казковім, у казці чарівній
летять диво-птахи барвисті, нестримні.
Летять диво-птахи у сонячнім сяйві,
і в небі привітнім їх пісня лунає.

За пташками завжди цікаво спостерігати. Вони дивують нас своїм співом, яскравим оперенням, пластикою рухів. Це – справжня окраса природи.

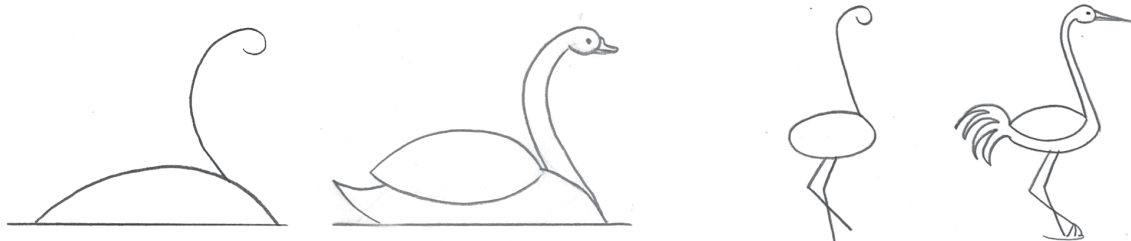
Як художники розмістили журавлів, синичку і чаплю в композиціях? Чим вони заповнили простір довкола птахів? Визнач на картинах композиційний центр. Поцікався, які ще птахи занесені до Червоної книги України. Роздивись, як вони виглядають.

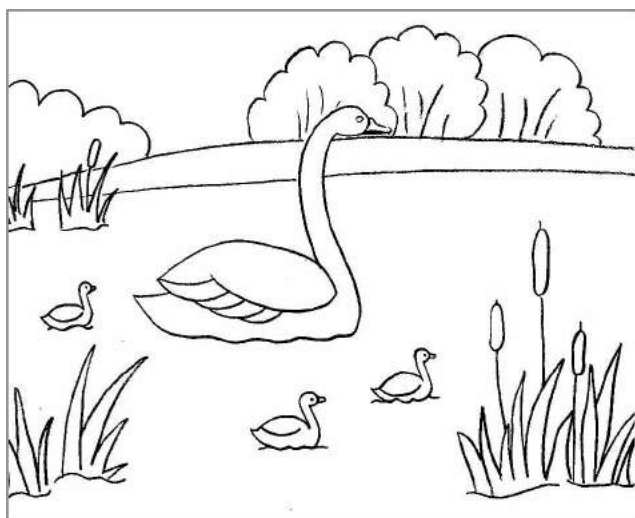

Вправа. Потренуйся малювати птахів (олівець).

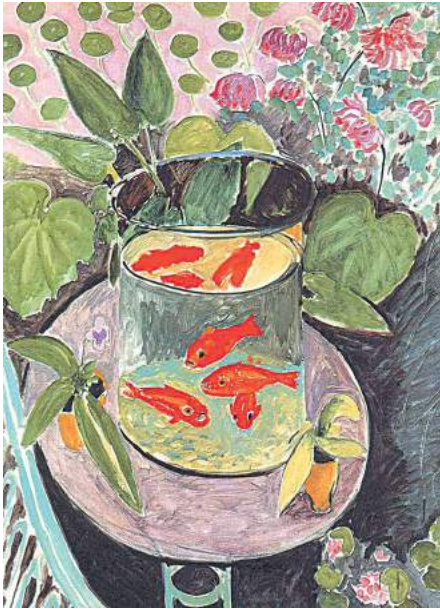
Створи сторінку Червоної книги з малюнком птаха (акварель, гуаш).

Разом з друзями створи леп-бук. Використай зібрані матеріали про тварин рідного краю.

19. ПОДОРОЖ ДО ДАЛЕКИХ КРАЇН

А ось новий герой музичного карнавалу з далекої заморської країни Австралії. Саме там живуть чудернацькі тварини, які носять своїх дитинчат у кишнях на животі. Це – кенгуру.

А ще біля берегів Австралії мешкають найкрасивіші у світі риби.

У п'єсі «Акваріум» К. Сен-Санс передає перлини водяних барв за допомогою флейти, фортепіано, ксилофона та рідкісних **клавішних** інструментів – **челести** й **фісгармонії**.

К. Сен-Санс. Цикл «Карнавал тварин». Кенгуру. Акваріум.

Як музика передала характер кенгуру? Яких риб ти уявляєш в акваріумі?

ксилофон

фісгармонія

челеста

КЕНГУРУ

Музика В. Гребенюка Вірші Е. Саталкіної

1. Ой, від смі- ху я ум- ру, див-ля- чись на кенгу-ру!
Ще не ба-чив я в жит- ті рюк-за- ка на жи-во-ті.

Ой, зві-ря-та, ой, зві-ря-та, ви смішні, мов не-мов-ля- та.

У далеких країнах живуть й інші цікаві тварини та птахи, наприклад ось ці.

Черепашка:

Я повільна та ще й плеската,
на спині у мене хата.

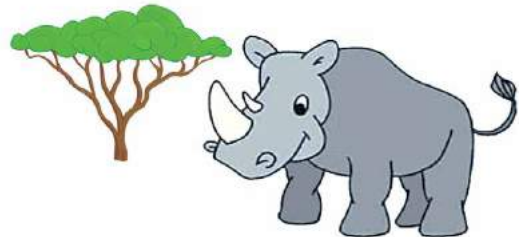
Мавпятко:

На дереві все граюся,
угору піднімаюся,
кривляюся, чіпляюся,
на хвостик у гойдаюся.

Носоріг:

Я незграбний і товстий,
завжди трішечки сумний.
а на лобі в мене ріг,
я – великий носоріг.

Створи власний пісенний «Карнавал тварин». Придумай до віршиків мелодії. Поміркуй, які інструменти оркестру можуть передати характер тварин.

Досліди звуки предметів довкілля. Добери незвичайні тембри.

19. ПОДОРОЖ ДО ДАЛЕКИХ КРАЇН

Підводний світ з яскравими рибками, іншими морськими істотами та чудернацькими коралами цікавий та незвичний.

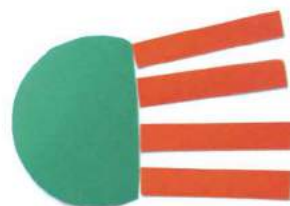
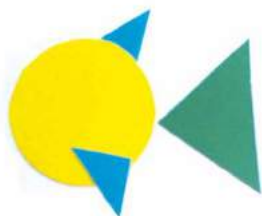

Які геометричні фігури тобі нагадують форми жителів морських глибин?

Вправа. Уяви себе підводним чарівником: з різних геометричних фігур утвори рибок тощо.

Намалюй рибок в акваріумі (воскові олівці). Зафарбуй аркуш блакитною фарбою різних відтінків (акварель).

Варіант 1

Варіант 2

Варіант 3

Варіант 4

Придумай власні цікаві швидкомовки про звірів, птахів, риб.

20. КОСМІЧНА ПОДОРОЖ

Як високо небо! Його не дістати.
А що там? Що далі? Хотілось би знати...

В усі часи людина прагнула поринути у невідомі таємничі світи космосу. Досліджувала зоряне небо, милувалася його красою, фантазувала про далекі світи і космічні подорожі.

Художники й композитори присвячували космосу твори мистецтва.

Т. Ньюман. Зоряний корабель «Авалон» (із фільму «Пасажири»).

Які картини ти уявляєш під час слухання «космічної» музики? Якими зображують художники далекі космічні світи? Поясни.

М/ф «Майлз з планети майбутнього» (фрагменти).

20. КОСМІЧНА ПОДОРОЖ

Кожен мріє в дитинстві про подорож у космос, уявляє незвідані планети, їх фантастичних жителів. Художники теж багато фантазують!

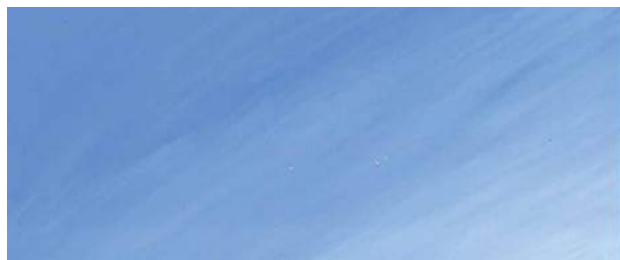
Розглянь картину. Що незвичного можна на ній побачити? Визнач «космічну» лінію горизонту.

Вправа. Пригадай, як можна затемнити зображення чи зробити його світлішим, використавши білу та чорну гуаш. Подивись, як у техніці набризку можна створити зоряне небо.

Створи космічний пейзаж. Використовуй техніки розбілу чи затемнення та набризку (гуаш, пензлик та зубна щітка).

Варіант 1

Варіант 2

Вигадай мову інопланетян, зашифруй слова в картинках.

21. ЗАВІТАЙМО ДО ТЕАТРУ

У театрі успіх кожної вистави залежить від поєднання майстерності різних *професій*. Наприклад, в оперному театрі актори повинні досконало грати свою роль і виконувати вокальну партію. Виконавці оркестру під керівництвом диригента мають бути справжніми професіоналами, щоб вистава захопила глядачів.

Композитори часто створюють музичні спектаклі для дітей на основі казок. Зокрема Микола Лисенко створив дитячу оперу «Коза-Дереза» на сюжет відомої народної казки. Для кожного героя композитор написав пісню-характеристику.

М. Лисенко. Опера-казка «Коза-Дереза». (Пісні Кози, Лисички, Рака).

Пригадай, що таке опера. Як називаються пісні головних героїв в опері? Порівняй мелодії пісень Кози, Лисички, Рака, зокрема й у нотному записі. Яка з мелодій подібна до цих ліній?

ПІСНЯ ЛИСИЧКИ

Музика *М. Лисенка* Вірші народні

Я Ли-сич-ка, я Се-стрич-ка, не си-джу без

ді-ла: я гу-сят-ка пас-ла, по-лю-вать хо-ди-ла.

ТЕМИ КОЗИ І РАКА

Музика *М. Лисенка* Вірші народні

Я Ко-за- Де-ре-за, пів-бо-ка

луп-ле-на, за три ко-пи куп-ле-на.

А я Рак-неборак, я непростий козак.

Передай характери казкових героїв за допомогою жестів і танцювальних рухів у відповідних темпах. Чи можна танець Рака виконати в дуже швидкому темпі? Поясни.

Пригадай, які дитячі опери ти вже знаєш.

21. ЗАВІТАЙМО ДО ТЕАТРУ

У ляльковому театрі веселий настрій створюють не лише актори-ляльководи, а й художники-декоратори, які майстерно розробляють декорації.

Фрагмент якої казки ти бачиш на світлині? Назви казкових персонажів. Що зображено на декорації?

Пофантазуй, які персонажі можуть мешкати в цих будиночках.

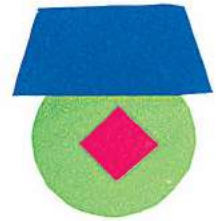
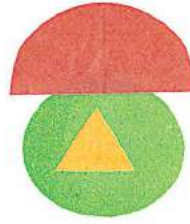
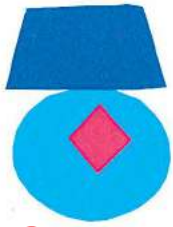

Декорації – це художнє оформлення сцени в театрі.

Вправа. Створи будиночки з геометричних фігур.

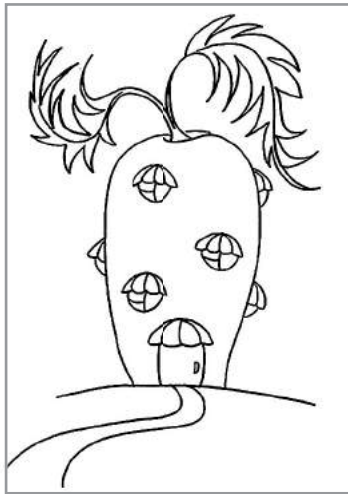
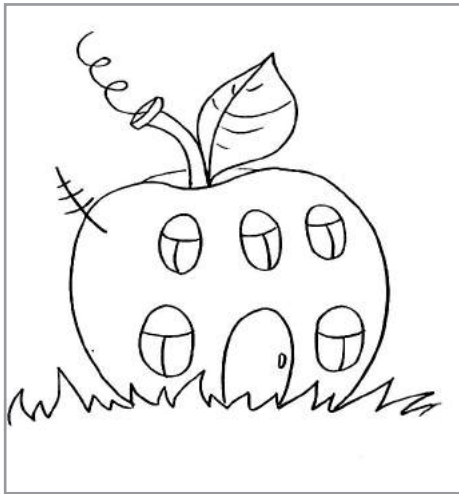

Намалюй чарівний будиночок для казкової декорації (техніка за вибором – акварель, гуаш, кольорові олівці).

Варіант 1

Варіант 2

Варіант 3

Назви професії людей, які працюють у театрі.

22–23. ПОРИ РОКУ ЗУСТРІЧАЮТЬСЯ

Ось і закінчується зима. Із дзюрчанням струмків, переливами пташиного співу поспішає весна. Люди з радістю її зустрічають піснями, закличками й хороводами.

З давніх-давен і до нашого часу художники зображують різні пори року, зокрема ілюструючи календарі.

П. Чайковський. Цикл «Пори року». Масляна (Лютий), Пісня жайворонка (Березень), Жнива (Серпень).

Порівняй ці п'єси. Зімпровізуй пісню жайворонка на музичному інструменті. Поміркуй, які пори року зображено на картинах.

ВЕСНЯНІ КОТИКИ

Музика О. Янушкевич Вірші М. Ясакової

1. Сірі-сірі котики, сірі, наче дим, посідали котики у рядок один.

Розпушилися котики, вже їм не до сну – виглядають котики із кущів ве-

Приспів:

сну. Котики, котики, хто вас так назвав? Може, кому, котики,

ви сказали: «Няв!». Може, кому, котики, ви сказали: «Мур!».

Ну при- знай-тесь ко-ти- ки: хто, ко- ли це чув?

2. Пахнуть, пахнуть котики теплим вітерцем,
Пахнуть, пахнуть котики ніжним деревцем.
Пахнуть, пахнуть котики світлом і добром,
Пахнуть, пахнуть котики маминим теплом. *Приспів.*

Створи весняну закличку про пташку за записом ритму.

Розгадай загадки: назви слова, в яких «сховалися» ноти.

Мас на, бе зень, га вина, де во.

22–23. ПОРИ РОКУ ЗУСТРІЧАЮТЬСЯ

У різні пори року зміни відбуваються не лише у природі. Люди змінюють свій одяг. І ляльки теж.

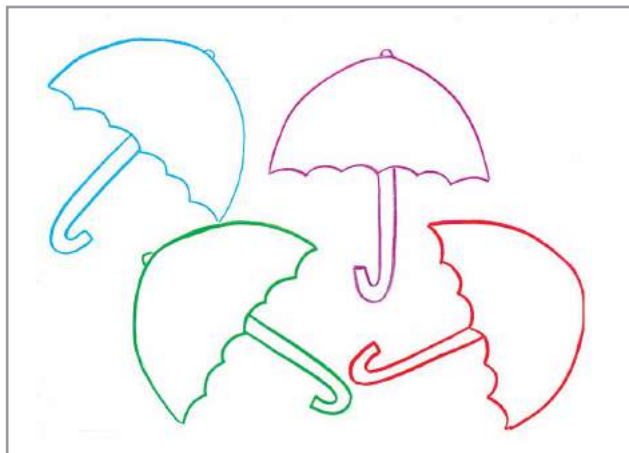
За картиною розкажи про різні пори року. Поясни, який одяг ляльок підходить для зими, а який – для весни.

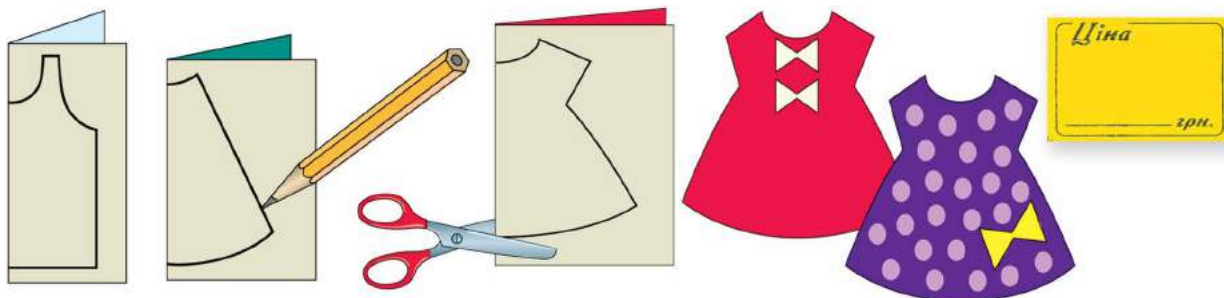
Намалюй парасольки «Чотири пори року» (кольорові олівці, фломастери).

Створи одяг для Лясольки та Барвика (кольорові олівці, фломастери).

Разом з другом чи подругою придумайте гру «У магазині одягу». Виготовте моделі для ляльок. Підготуйте цінники.

24. НАША РІДНА УКРАЇНА, МОВ ВЕСНЯНКА СОЛОВ'ІНА

Без калини нема України,
бо калина – то символ її,
то сміється, мов в щасті дівчина,
то сумує, схилившись в журбі.

Українську музику часто виконують на народних інструментах. Справжньою візитівкою України є *бандура*.

Великими розмірами та гучним звучанням вирізняється *трембіта* – окраса Українських Карпат.

Р. Гриньків. Веснянка. І. Шамо. Веснянка.

Порівняй веснянки. Як передзвін струн бандури та звуки фортепіано відтворюють музику весни?

Роздивись українські народні інструменти на ілюстраціях. Порівняй зображення бандури в живописі та скульптурі.

Виконай пісню, заверш музичну фразу.

Музика А. Філіпенка Вірші Т. Шевченка

1. За-цві- ла в до-ли- ні чер-во-на ка- ли- на,

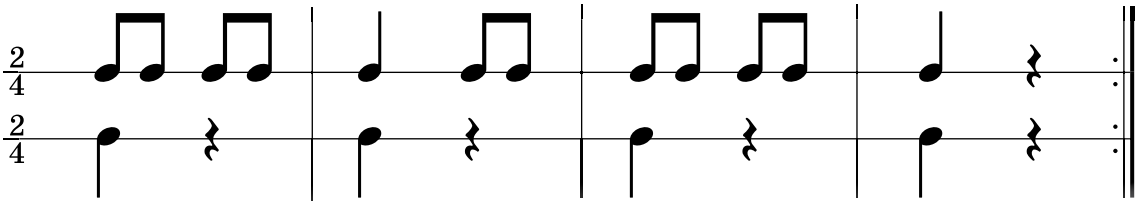

ні- би за-смі-я- лась дів- чи- на- ди- ти-на.

2. Любо-любо стало, пташечка зраділа,
Пташечка зраділа і защебетала.

Відтвори ритми в ансамблі.

Допоможи Барвику визначити українські народні інструменти.

Розкажи своїм рідним про українські народні інструменти.

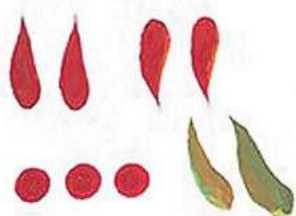
24. НАША РІДНА УКРАЇНА, МОВ ВЕСНЯНКА СОЛОВ'ІНА

Колись давно в селі Петриківка, що на Дніпропетровщині, люди почали малювати незвичайні квіти, дивних звірів, птахів. Так виник відомий у всьому світі петриківський розпис. Він належить до різновидів *декоративного мистецтва*.

Поміркуй, чим відрізняються квіти, птахи й звірі на петриківському розписі від тих, що існують у природі. Чому?
Розглянь основні елементи петриківського розпису.

Декорувати – означає прикрашати.

Вправа. Потренуйся малювати ягідки пальчиком та зернятка пензликом (гуаш).

Створи візерунок зі стебелець, листочків і ягідок (гуаш).

Варіант 1

Варіант 2

У вільний час напиши інтернет-повідомлення друзям з інших країн про петриківський розпис – самобутнє явище українського мистецтва.

25–26. КВІТКОВІ ФАНТАЗІЇ

Йдуть дівоньки в садочок,
зів'ють собі віночок,
з рутоньки, з м'ятоньки,
з хрещатого барвінку,
з запашного васильку.

Для українців віночок – це не просто прикраса, то – обєріг.

Часто українські пісні в обробці для оркестру народних інструментів об'єднують у цикли. Ці інструментальні твори поетично називають «віночками».

«Віночок українських народних пісень» для оркестру народних інструментів.

Мабуть, тобі відома казка про Дюймовочку. Цій дівчинці, яка народилася з квітки, присвячені різні твори мистецтва.

Є. Русинов. Балет «Дюймовочка» (фрагменти).

Як музика характеризує персонажів спектаклю? Тембри яких музичних інструментів ти впізнаєш? Опиши костюми персонажів.

ВІНОЧОК

Музика М. Ведмедері Вірші В. Верховеня

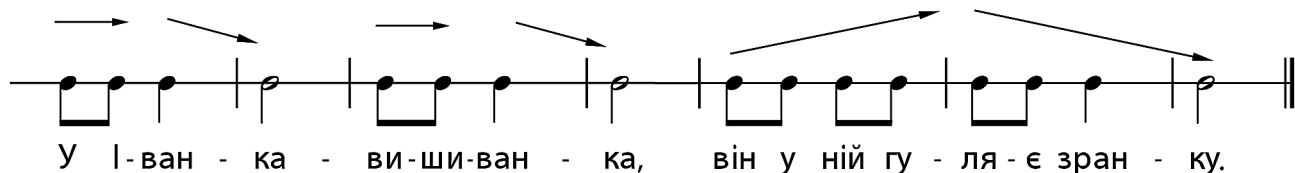

1. Квіточ-ку до кві-точ-ки я сплету ві- но- чок, із то-бо-ю,
веснонько, я пі-ду в та-но-чок! _____ Я пі-ду в таночок!
_____ Я пі- ду в та- но- чок!

2. У долині річечку стріну я привітну –
У віночок стрічечку попрошу блакитну!
Попрошу блакитну! Попрошу блакитну!

Варіант 1. Придумай мелодію за ритмом та виконай її із супроводом.

У І-ван - ка - ви-ши-ван - ка, він у ній гу - ля - є зран - ку.

Варіант 2. Складіть з відомих вам українських народних пісень «віночки»: осінній, зимовий, весняний (*робота в групах*).

Руханка «Сонячний віночок». Музика і вірші Л. Соболевської.

Придумай танцювальні рухи до пісні й виконай її у відповідному настрої.

Досліди, які квіти традиційно вплітають в український віночок.

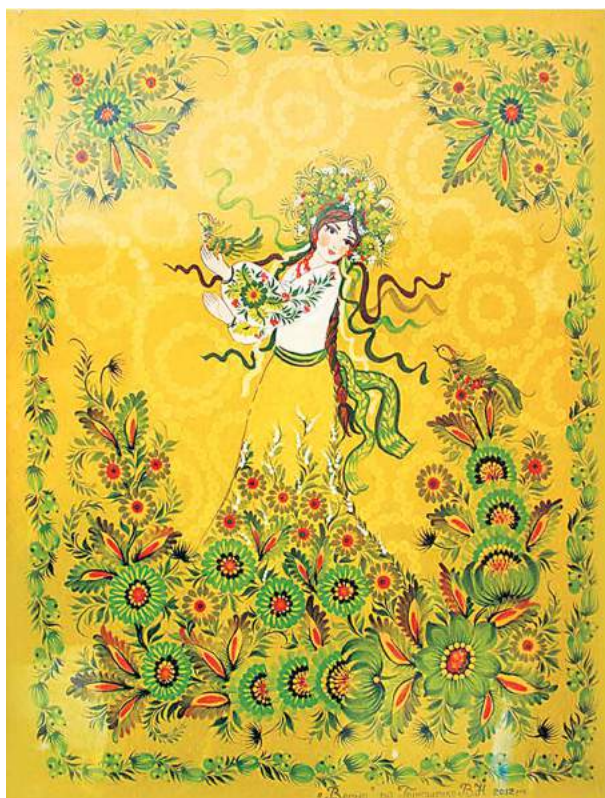
25–26. КВІТКОВІ ФАНТАЗІЇ

Кожна квітка в українському віночку має своє особливе значення. Наприклад, ружа, мальва і півонія – це віра, надія і любов, барвінок – безсмертя, волошка – відданість.

Поміркуй, чому художниця назвала ці твори «Весна» і «Літо». Пофантазуй, як виглядатимуть віночки на картинах «Осінь» і «Зима».

Сучасні віночки часто виготовляють із штучних квітів.

Роздивись, як можна створити троянду з різних матеріалів.

тканина

бісер

папір

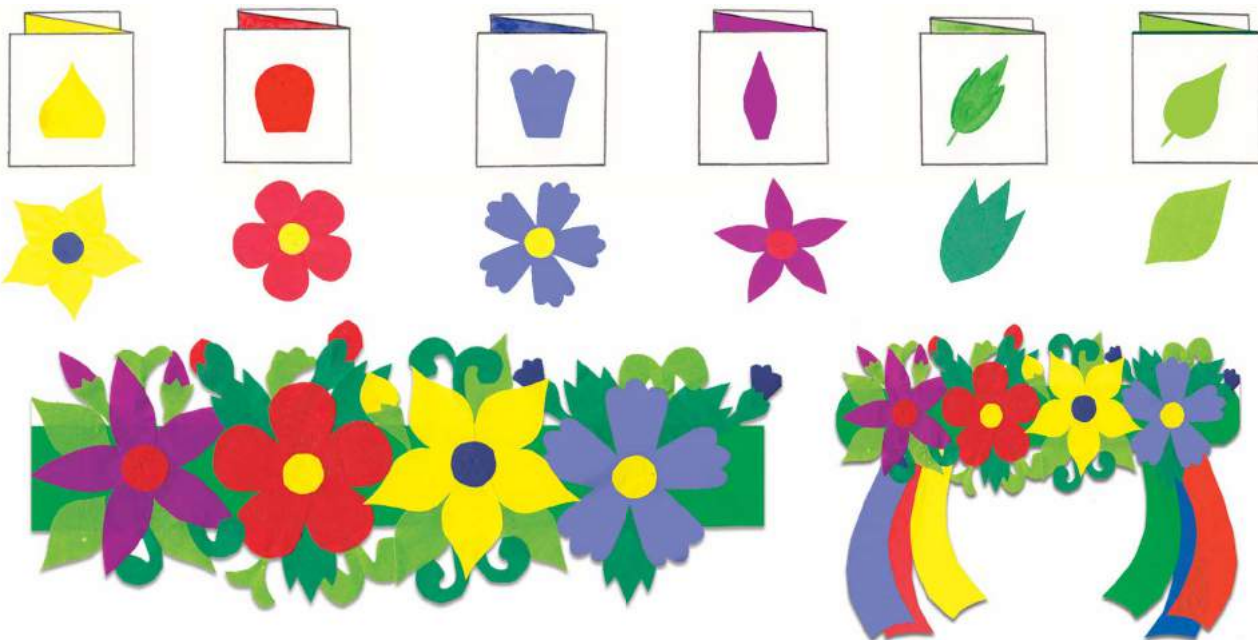
дріт

Створіть святковий віночок з кольорового паперу та картону (робота в парах). Він може стати чудовим подарунком.

Пофантазуй і створи чарівні квіти (гуаш, відбитки).

Варіант 1

Варіант 2

Поцікався, які квіти увійшли до Червоної книги України.

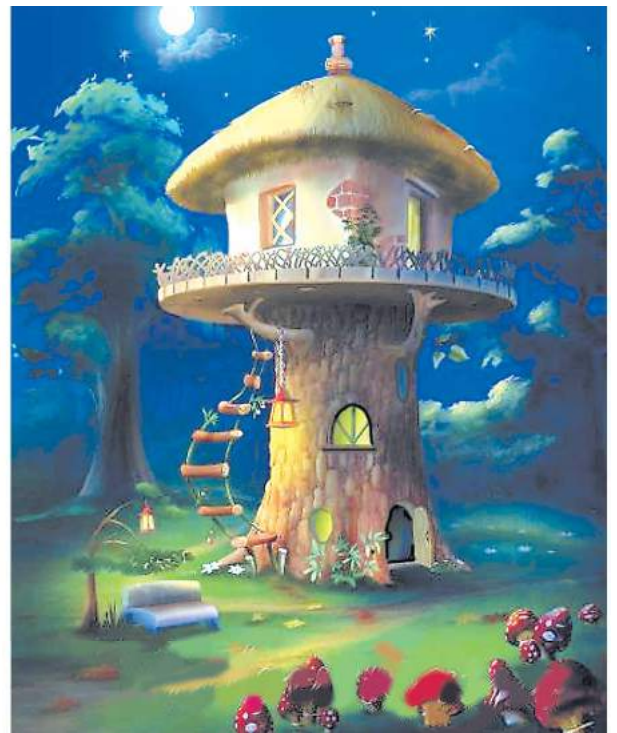
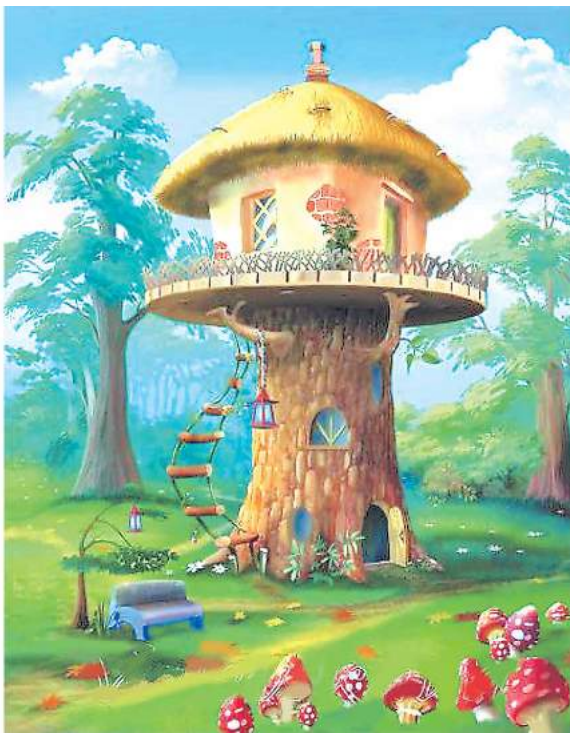
27–28. РИТМИ ЖИТТЯ В МИСТЕЦТВІ

Кожного ранку природа прокидається і на зміну темній нічці приходить світлий день. А потім знову настає вечір... Такі чудові ритми дня і ночі існують у природі вічно.

Помилуйся чарівним будиночком Тітоньки Сови вдень і вночі. Порівняй колорит картин. Що і як змінюється?

Е. Гріг. Ранок. Із сюїти «Пер Гюнт». *С. Прокоф'єв.* Вечір. Із циклу «Дитяча музика».

А. Вівальді. Весна. Літо. Із циклу концертів «Пори року».

Якими ти уявляєш ранок і вечір, слухаючи музику?

Які настрої викликають концерти? Порівняй музику весни і літа.

Концерт – великий музичний твір, у якому ніби змагаються в майстерності музичний інструмент і оркестр.

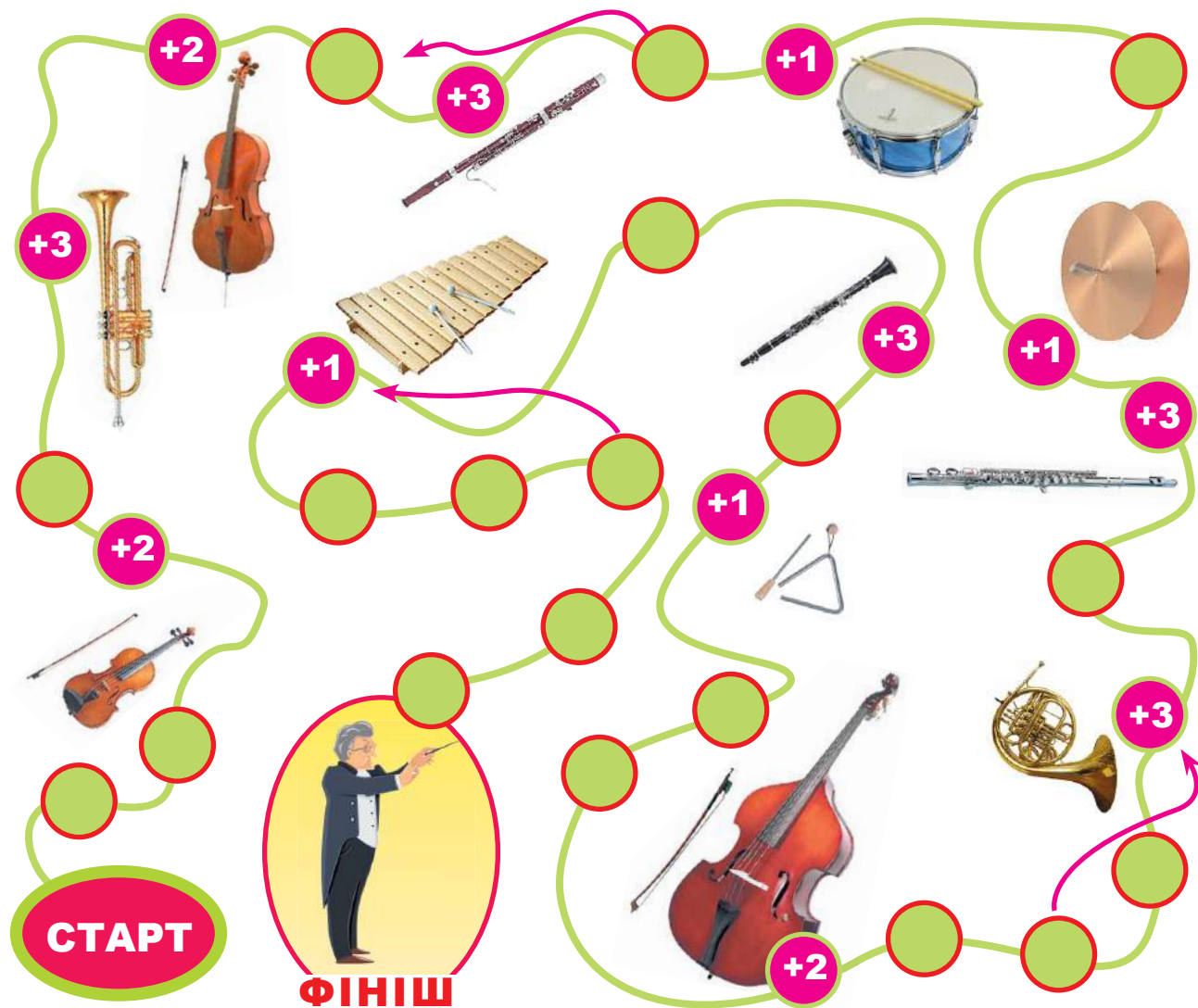
Заспівай пісню «Різні барви у природи» (Нотний додаток, с. 110).

Поекспериментуй і створи звукові картини.

Варіант 1. Спробуй вимовити слова «Здрастуй, новий день» (гучно, тихо, пошепки). Створи на ці слова мелодію-поспівку.

Варіант 2. За допомогою різних музичних інструментів та предметів докільця спробуйте відтворити звуки різних пір року (групова робота).

Гра «Оркестр». Правила гри: називай музичний інструмент, який зображено на полі біля червоного кружечка. Помилка позбавляє тебе наступного ходу.

Створи цикл з улюблених пісень, обери спільну тему.

27–28. РИТМИ ЖИТТЯ В МИСТЕЦТВІ

Спостерігаючи за природою, ми відчуваємо її ритми: зміну пір року, дня і ночі. Ритми пронизують і мистецтво. Ти вже знаєш, що без ритму немає музики. А як в образотворчому мистецтві? Спробуймо разом пошукати там ритми!

На ритмічному чергуванні елементів побудовано **орнаменти**. Вони можуть складатися, наприклад, із геометричних фігур або декоративних зображень рослин. Саме тому вони мають такі назви: *геометричний, рослинний* тощо.

Проте майстри часто поєднують різні елементи й отримують оригінальні орнаменти.

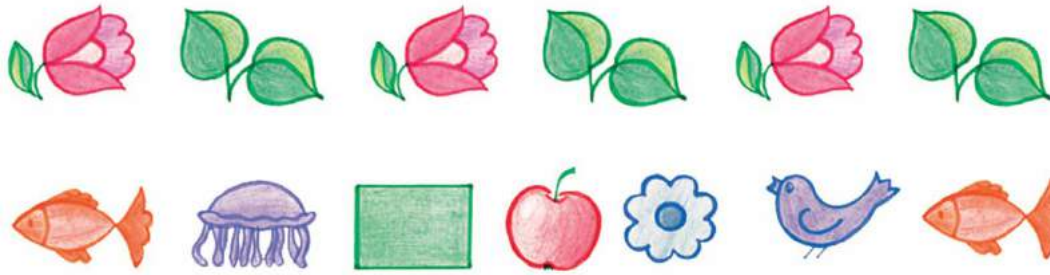
Орнамент – візерунок, побудований на ритмічному чергуванні декоративних елементів.

В Україні прикрашали або декорували орнаментами речі повсякденного вжитку – посуд, одяг, народні музичні інструменти. Так виникло *декоративно-ужиткове мистецтво*.

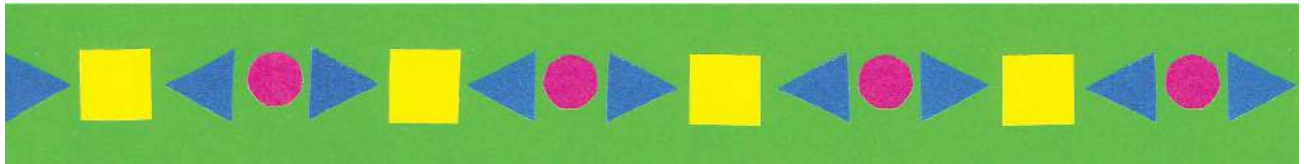

Чи правильно Лясолька підбрала елементи для орнаментів?

Створи орнамент для оздоблення закладки для книжки (кольоровий папір, картон, ножиці, клей, пензлик).

Варіант 1

Варіант 2

Колективна робота «Стрічка миру». Намалюй візерунок – частину стрічки (кольорові олівці, фломастери). У вільний час разом із батьками, друзями поєднайте свої творчі роботи у спільну композицію.

Придумай орнаменти, якими можна оздобити предмети побуту.

29. РЕКЛАМУЄМО КРАСИВЕ І КОРИСНЕ

Природа безмежно красива і щедра. Вона щорічно дарує нам різноманітні плоди, соковиті цілющі трави і багато того, що є корисним для нашого фізичного і духовного здоров'я.

Щоб привернути увагу дітей до здорового харчування, фотограф Карл Уорнер з Австралії створює «смачні пейзажі».

Що зображено на картині? Які емоції вона викликає? З яких корисних продуктів створені предмети й інструменти на пейзажі?

Поль Моріа. Така-Таката.

Тембри яких інструментів симфонічного оркестру ти впізнаєш? Спробуй відтворити оплесками ритм твору під час зарядки.

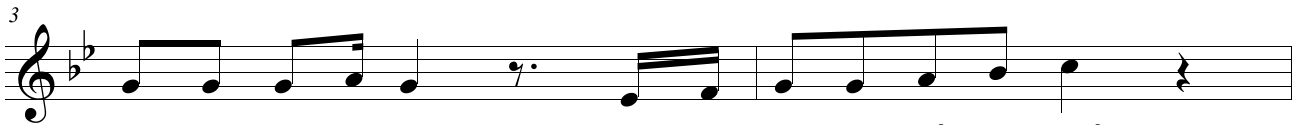

ВЕСЕЛКА

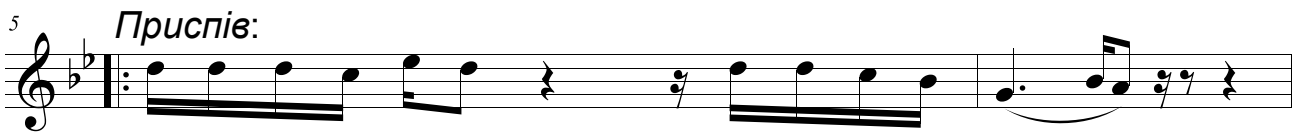
Музика і вірші *Наталії Май*

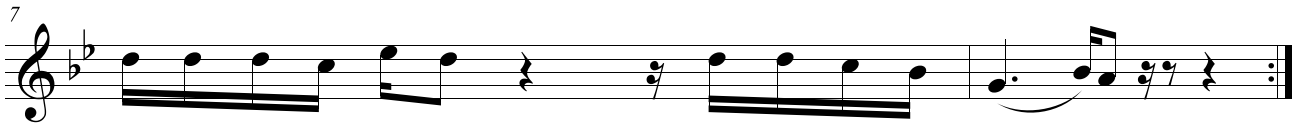
1. Крап-лю до-щи-ка берем, тріш-ки сонця додаєм, сві-тан-

ко- во- ї ро- си, жменьку ра-дос-ті для всіх.

Подивись на не-бо – ко-льо-ри яс-ні, _____
Подивись на не-бо – сон-це зо-ло-те, _____

сумувать не тре-ба – просто посміх- нись!
Сумувать не тре-ба – все на краще йде!

2. Слово лагідне скажи, теплий погляд залиши,
І добрішим стане світ, й наша пісня задзвенить!

Приспів.

Музику нерідко використовують у сучасній рекламі. Вона привертає увагу споживачів, сприяє популярності товарів, продуктів, видовищ тощо.

Руханка «Райдуга». Музика і слова *З. Красуляк*.

Разом з дорослими знайди в інтернеті музичну рекламу телевізійного талант-шоу «Голос. Діти».

Досліди, як музика зацікавлює і привертає увагу до конкурсу юних вокалістів.

29. РЕКЛАМУЄМО КРАСИВЕ І КОРИСНЕ

«А зараз перерва на рекламу!» – ми звикли до таких слів, що лунають з екранів телевізорів, комп'ютерів. Реклами бувають веселі, захопливі і навіть фантастичні.

Разом з героями реклами ти дізнаєшся, чим корисний чи важливий той чи інший продукт. У ній гармонійно поєднуються малюнки, слова або вірші, музика, анімація.

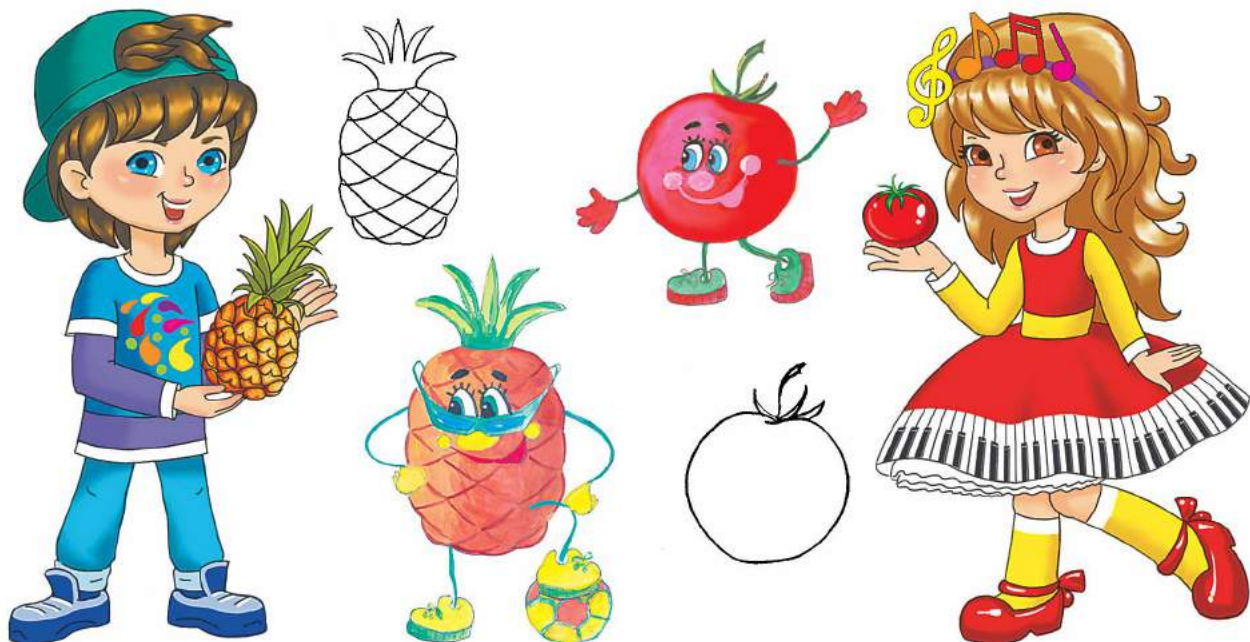
Роздивись рекламу. Які кольори на ній переважають? Охарактеризуй зображених героїв. Який з них сподобався тобі найбільше?

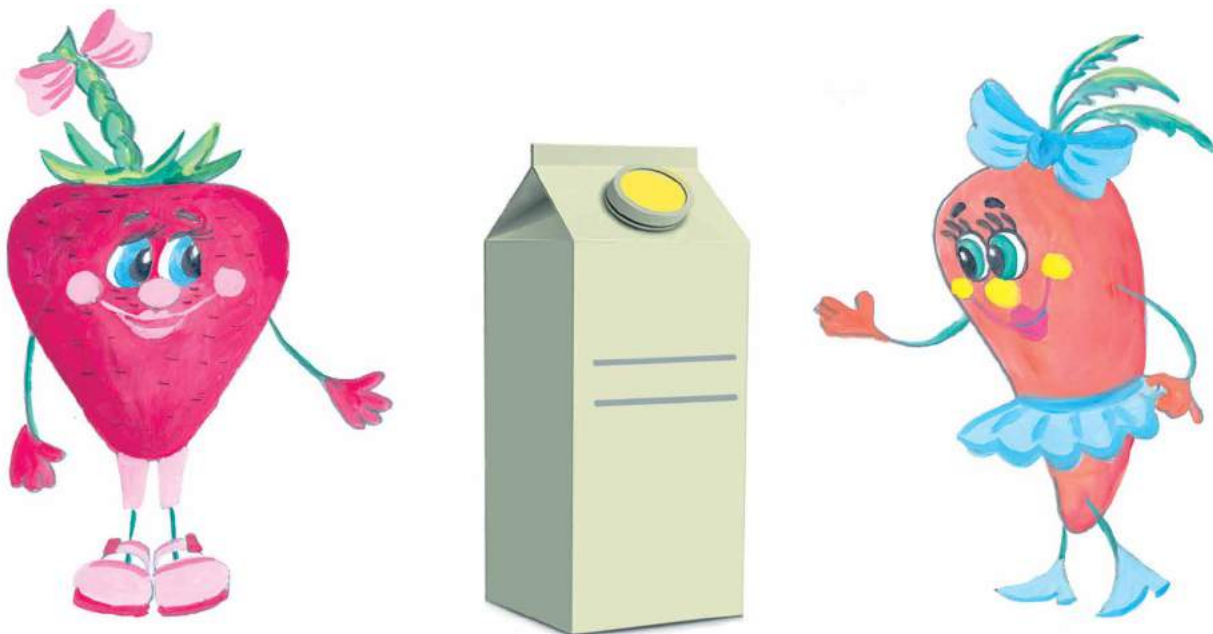

Лясолька і Барвик зробили рекламу. Хто з них прорекламував овочі, а хто – фрукти?

Пофантазуй і створи рекламу свого улюбленого соку з веселим героєм. За бажання додай рекламний девіз чи віршик.

Проведіть конкурс на кращу рекламу соку.

30. МИСТЕЦЬКА ПОДОРОЖ ДО ЄВРОПИ

Скоро літні канікули – час подорожей і екскурсій!

Познайомся з Чехією – державою в центрі Європи. Символом її столиці Праги є старовинний Карлів міст, прикрашений скульптурами. Архітектурною родзинкою сучасної Праги є незвичний будинок, що зображує пару танцівників.

Лясолька і Барвик помандрують улітку до Лондона – столиці Великої Британії. Його туристичною окрасою є давня годинникова вежа Біг-Бен. Один із новітніх хмарочосів лондонці прозвали «огірок» через його незвичну овальну форму.

Пісні й танці чеського народу беруть свій початок із сивої давнини. Композитор Антонін Дворжак обробив народні мелодії і створив збірку «Слов'янські танці», які відрізняються мелодійністю і барвистими ритмами. З-поміж них є полька, а також українські танці.

А. Дворжак. Слов'янські танці (за вибором).

Який характер танцю? Обери відповідні слова:

блискучий

повільний

активний

енергійний

сумний

жвавий

спокійний

Полька (у перекладі означає «півкроку») – швидкий чеський народний танець, який виконується в парі.

Лясолька і Барвик, готуючись до подорожі в Лондон, вивчили пісню англійською мовою.

WE CAN FLY

Музика А. Олейнікова Вірші К. Орлова

We can fly, fly, fly. We can fly like fairy dragons. We can

fly, fly, fly. We like flying in the airs. We can fly, fly, fly. We can fly, fly, fly. We can

fly, fly, fly. We like fly-ing in the a-irs.

У вільний час спробуй самостійно опанувати рухи польки за зразком виконання чеських дітей або заспівати пісню-танець караоке.

30. МИСТЕЦЬКА ПОДОРОЖ ДО ЄВРОПИ

Лясолька та Барвик перед літньою мандрівкою почали фантазувати, яким може бути незвичайний казковий транспорт. Цікаві підказки вони знайшли в мистецтві.

Що незвичного відбувається на картинах? Чи весела ця мандрівка? Яка музика «лунає»? Яким видом транспорту подорожують діти? Опиши його особливості.

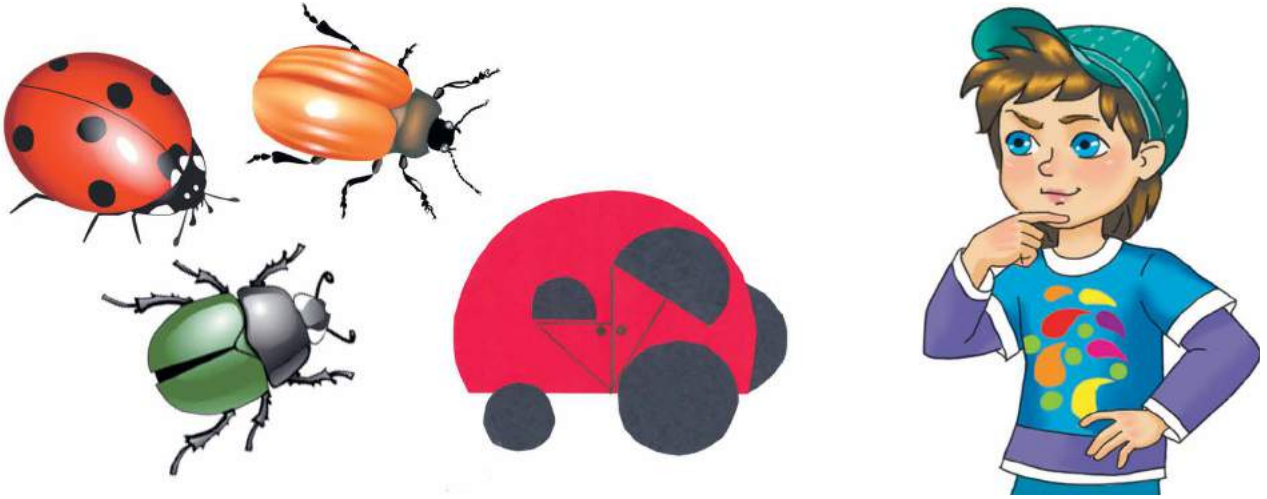

Роздивись, кого нагадують поїзд, гелікоптер на ілюстрації?

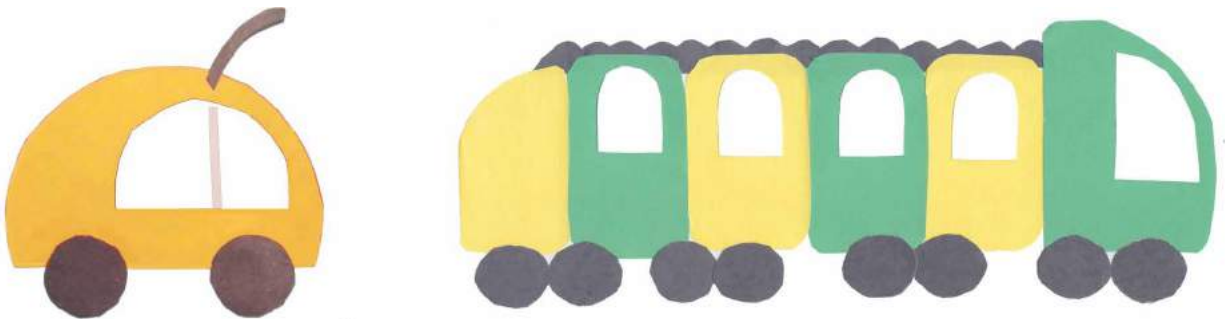

Вправа. Поміркуй, який жук «підказав» Барвікові форму машинки. Пофантазуй і утвори транспорт, який нагадує звірів, комах, риб тощо.

Створи один із транспортних засобів, яким ти мрієш подорожувати Європою.

Варіант 1 (аплікація)

Варіант 2 (овочі)

Улітку не забувай занотовувати свої враження в різний спосіб (замальовки, фото, відео).

Перевір свої досягнення

Завдання *Лясольки*

1. Пригадай вивчені пісні. Виконай із них ту, що найбільше сподобалась.

2. Порівняй цикли «Пори року» П. Чайковського та А. Вівальді. З яких частин вони складаються? Хто виконує музику?

3. Назви музичні інструменти на світлинах. Обери ті, з яких можна утворити ансамбль троїстих музик.

4. Які з цих творів належать до програмної інструментальної музики, а які – до оперної?

В. Косенко. Скакалка

Е. Гріг. Ранок

М. Лисенко. Коза-Дереза

Завдання **Барвіка**

1. Назви види образотворчого мистецтва.

2. Поясни, що таке рельєф.

3. Який виріб декоративно-ужиткового мистецтва прикрашено орнаментом?

4. Назви, які ти знаєш художні техніки.

Завдання **Лясольки та Барвіка**

1. Розклади слова у відповідні мистецькі скрині. Які слова можна покласти у дві скрині?

скульптура   оркестр
штрихи   хор
орнамент
концерт   ритм
темп   композиція   регістр

2. Добери до картин другого розділу музичні твори, подібні за настроями.

3. Музикою якого циклу можна озвучити кінофільм «Дванадцять місяців»?

П. Чайковський.
Пори року

К. Сен-Санс.
Карнавал тварин

А. Вівальді.
Пори року

4. Склади програму концерту «Природи мова кольорова». Проілюструй її власними роботами.

СЛОВНИЧОК

Абетка Лясольки

Ансамбль – група музикантів з двох і більше виконавців, які виконують музику разом.

Гопак – український народний танець.

Етюд – п'єса навчального характеру для вдосконалення техніки виконання.

Календарно-обрядові пісні – народні пісні, що співають під час обрядів відповідно до пір року.

Концерт – виконання музики перед публікою; музичний твір для соліста і оркестру.

Нотний стан (нотоносець) – система паралельних горизонтальних ліній для записування звуків спеціальними знаками – нотами.

Пасторальна музика – музичні твори, назва і зміст яких передають картини природи.

Пауза – тимчасова перерва у звучанні музичного твору.

Полька (у перекладі означає «півкроку») – швидкий чеський народний танець, який виконується в парі.

Програмна музика – інструментальні твори, які мають назву або словесну програму.

Регістр – звуки голосу або інструмента, що відрізняються висотою (високий, середній, низький).

Симфонічний оркестр – колектив музикантів, який складається з виконавців на струнних, духових, ударних інструментах.

Тембр – забарвлення звучання голосу людини або музичного інструмента.

Цикл – музичні твори (або частини), об'єднані спільним задумом.

Абетка Барвика

Анімалістичне зображення – зображення тварин.

Витинанка – вирізування фігур з паперу, складеного удвічі або більше разів, вид декоративно-ужиткового мистецтва.

Декоративно-ужиткове мистецтво – мистецтво оздоблення предметів повсякденного вжитку.

Декорація – художнє оформлення сцени до вистави.

Живопис – вид образотворчого мистецтва, малювання фарбами.

Колорит – гармонійне поєднання кольорів у композиції.

Натюрморт – зображення квітів, овочів і фруктів, різних предметів у мистецтві.

Орнамент – візерунок, побудований на ритмічному чергуванні декоративних елементів.

Пейзаж – зображення краєвидів в образотворчому мистецтві.

Рельєф – випукле скульптурне зображення на поверхні.

Силует – однотонне зображення предмета, окреслене контуром.

Абетка Лясольки та Барвика

Кінофільм – вид мистецтва кіно, в якому грають актори.

Мультфільм – вид мистецтва кіно, героями якого є ляльки або намальовані художниками персонажі.

Ритм – чергування коротких і довгих звуків у музиці; повторення або чергування кількох елементів в образотворчому мистецтві, зокрема в орнаменті.

Штрихи – у музиці – знаки, що вказують, як виконувати музику; в образотворчому мистецтві – лінії, що виконуються одним коротким рухом руки.

НОТНИЙ ДОДАТОК

ДОЩИК

Музика А. Мігай Вірші Н. Кулик

1. Дощик ллється цілий ранок. Кап, кап, кап. Не виходимо на ґанок. –

Кап... Раптом бачим під кущем. – Кап...Мокне зайчик під дощем.

Кап-кап-кап-кап-кап. Ой ти, зайчику сіренький, ой ти, зайчику ма-

ленький, годі мерзнути, дрижати, ти ходи мерщій до хати,

ми дамо тобі морквинку, ще й велику капустинку. Понесеш їх у лісок,

годувати діточок, бо маленькі зайченята вже давно чекають тата.

2. Дощик ллється цілий ранок. – Кап-кап-кап!

Мокра стежка, мокрий ґанок. – Кап-кап-кап!

Але зайчик поспішає. – Кап-кап-кап-кап-кап!

Для зайчат гостинця має. – Кап-кап-кап-кап-кап!

ХМАРИНКИ

Музика Н. Антоник Вірші Н. Своїкіної

1. Бувають хмаринки подібні на вітер, на ніжну пір'їнку, на
4 сонячні кві-ти, на ко-ни-ків бі-лих, на зайчика й риб-ку, на
Приспів:
човен з вітрилом, що плаває швидко. Давай ми з тобою ту-
10 ди поман-дру-єм, де не-бо рожеве, де сонце ночує. __ Да-
вай у хма-рин-ки ми будем пірнати. З ве-сел-ки бар-вис-тої
16 ра- зом з'ї- жджа- ти!

2. Бувають хмаринки, подібні на казку,
Мені розкажи ти цю казку, будь ласка,
А може, у сні мені диво насниться –
Хмаринки, як мультики, будем дивитись.

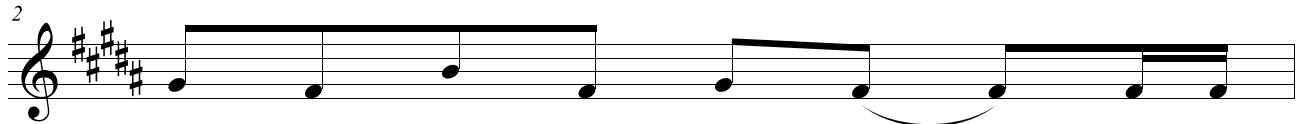
Приспів.

КИЦЯ-КИЦЮНЯ

Музика і вірші І. Білика

У ма - лень - кій, у ха - тин - ці на теп -
ве - чір, ці - лу ніч - ку не зімк -

лень - кій ко - жу - шин - ці хтось дрі -
ну - ла во - на віч - ки, все шу -

ма-є, хтось мур-коче, спозаранку спати хоче. Увесь
ка-ла во - на миш-ку, на-тру-

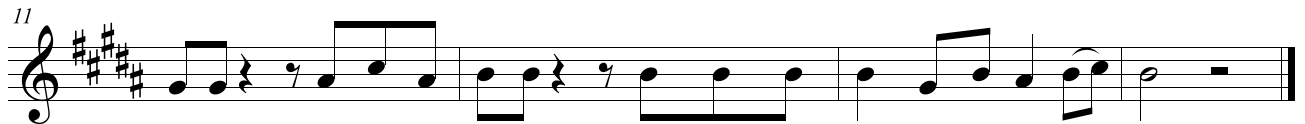

Приспів

Киць-киць-киць, киця, ки-ця, ки-
ди-лась во-на тріш-ки.

цяня, мур-мур-мур-мурка, Мурка манюня. Киць-киць-киць,

ки-ця, ки-ця, ки-цю-ня, мур-мур-мур, Мур-ка ма-ню-ня.

2. До обіду, до смачного
Вона є завжди готова,
Ніжно лапка личко миє,
Ще й зарядку зробить шия.

Киця любить, киця мріє,
Що матуся їй налиє
Білу-білу і густеньку
Сметаночку смачненьку.
День проходить, день минає,
Киця хвостиком махає.
Вона знов чекає нічку,
Щоб спіймати хитру мишку.

КОЛЬОРОВА ГАМА

Музика Л. Масол Вірші В. Тиценка

Це чер-во-ний, жар не-на-че, це о-ран-же-вий га-ря-чий,

жов-тий, як пше-ни-ця в по-лі, як тра-ва, зе-ле-ний ко-лір.

Го-лу-бий, як у кра-пли-ні, а нас-туп-ний ко-лір си-ній.

Си-ній ко-лір, на-че річ-ка, фі-о-ле-то-вий, як ніч-ка.

РІЗНІ БАРВИ У ПРИРОДИ

Музика і вірші *Н. Рубальської*

1. Ко-ли за-хо-че-мо на-ма-лю-ва-ти кар-ти-ну не-зви-чай-но-ї кра-

си, роз-гля-не-мо ми у при-ро-ди барви й по-зи-чи-мо най-кра-щі ко-льо-

ри. Про-пли-ва-є сріб-на риб-ка у во-ді, і кур-ли-чуть в небі

сі - рі жу - рав - лі. По - лу-нич-ка чер-во-ні - є у тра-

ві, як чу-до-во, що є різ - ні ко - льо - ри.

2. Багато барв у рідної природи,
І друкать між собою всі вони.
З'єднавшись у барвистім хороводі,
Красу дарують матінці-Землі.
Кумкає зелена жабка на лужку,
Бавить зір лілея біла у ставку.
Розсипає нічка зорі золоті,
Як чудово, що є різні кольори.

Відповіді на загадки

С. 9. Скрипковий ключ.

С. 10. Горизонт.

С. 28. Троїсті музики; скрипка; сопілка.

С. 29. Дорога; ведмідь; парасолька; таксі.

С. 33. Фарби; лялька; море.

Таксі; крапля; фартух; картопля; редис.

С. 58. Слон.

С. 63. Зозуля; лебідь; півень.

С. 79. Масляна; березень; галявина; дерево.

ЗМІСТ

I. Пори року в мистецтві

4	1. Прощай, веселе літечко!	6
8	2. Звуки та кольори природи	10
12	3. Осінні перетворення	14
16	4. Хмарки-чарівниці, невтомні мандрівниці	18
20	5. Ритми осіннього дощу	22
24	6–7. Про що розповів натюрморт	26
28	8. Троїсті музики	30
32	9. Як сопілка флейтою стала	34
36	10–11. Для кожного звіра і птаха у казки свої голоси	38
40	12. Для кожного звіра і птаха у казки свої голоси	42
44	13–14. Зимові свята	46
<i>Перевір свої досягнення</i>		48

II. Природи мова кольорова

50	15. Зимові етюди	52
54	16. Зимові захоплення і спорт	56
58	17. Карнавал тварин	60
62	18. Карнавал птахів	64
66	19. Подорож до далеких країн	68
70	20. Космічна подорож	72
74	21. Завітаймо до театру	76
78	22–23. Пори року зустрічаються	80
82	24. Наша рідна Україна, мов веснянка солов'їна	84
86	25–26. Квіткові фантазії	88
90	27–28. Ритми життя в мистецтві	92
94	29. Рекламуємо красиве і корисне	96
98	30. Мистецька подорож до Європи	100
<i>Перевір свої досягнення</i>		102
<i>Словничок</i>		104
<i>Нотний додаток</i>		106

Навчальне видання

МАСОЛ Людмила Михайлівна
ГАЙДАМАКА Олена Василівна
КОЛОТИЛО Оксана Миколаївна

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 2 класу
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

У підручнику використано вірші: О. Кушніра (с. 6, 26); Л. Вознюк (с. 10); Л. Костенко (с. 14); В. Стаха (с. 20); В. Кленца (с. 51); Н. Карпенко (с. 71); на с. 58 *кадри з мультфільмів*: «Лис Микита» (кіностудія «Фрески», Україна, 2005–2007 рр., ідея В. Кметик, П. Мовчан, Е. Кирич); «Мадагаскар» (кіностудія DreamWorks Animation, США, 2005 р., режисери Е. Дарнелл, Т. МакГрат); «Король Лев» (кіностудія Діснея, 1994 р., режисери Р. Аллерс, Р. Мінкофф).

У підручнику використано *репродукції творів*: с. 4. К. Дудник. Кульбабково-метеликовий рай; с. 6. Ж.-М. Жаньячик; с. 8. О. Васянович. Пастушок; с. 10. О. Кваша. Осінь у моєму місті; с. 12. С. Русинко; с. 14. В. Валевська. Калина; В. Ван Гог. Іриси; с. 16. Cathy Horvath Buchanan; с. 18. Е. Хансон. Осінь. Ю. Лесюк. Гарний день; с. 20. Р. Хогфелдт; с. 22. Дж. Ліао. Червона парасолька; с. 24. М. Тимченко. Ходить гарбуз по городу; с. 26. І. Колісник. Перець і яблука; с. 28. Н. Дігтяр. Троїсті музики; с. 29. А. Вереш. Ой заграйте, дударики; с. 30. Н. Курій-Максимів. Троїсті музики; с. 32. Ж. Уолл. Чарівна флейта; с. 34. П. Прокопів; с. 35. О. Ліола. Птахи; с. 38. Е. Шеферд. Птахи; В. Хом'як. Кумедні коти; с. 42. С. Вілер. Казкова країна; с. 44. М. Тимченко; с. 46. І. Вапнярська. Зима (фрагмент); с. 50. Д. Леван. Узимку; с. 52. Л. Лукаш. Зимові мережива; с. 54. Г. Л. Хоккей; Х. Хоехлер. Фігуристка; с. 56. Х. Хоехлер. Сноуборд; К. Семенчук. Гімнастка; с. 60. Тінгатінга; с. 62. Дж. Франкіс; с. 64. Н. Чубко. Журавлі; Дж. Одюбон. Біла чапля; с. 66. А. Матіс. Червоні рибки; с. 68. Тінгатінга. Риби; с. 70. А. Соколов. На тихому перехресті; с. 72. Р. Мак-Колл. Замок у небі; с. 78. Брати Лімбурги. Розкішний часослов герцога Беррійського; с. 80. Е. Davu-Bouttier; с. 82. Ф. Панко. Бандурист; с. 84. О. Пишненко-Злиденна. Сонячні зайчики; А. Пікуш. Пави на калині; с. 86. К. Маковський. Красуня; с. 88. В. Тимошенко. Весна. Літо; с. 90. В. Валевська. Будиночок тітоньки Сови. Ранок. Вечір; с. 94, 96. К. Уорнер; с. 100. К. Дудник. Мандрівники життя. Весела компанія.

Зображення на с. 96 подано з навчальною метою.

Головний редактор *Наталія Заблоцька*

Відповідальна за випуск *Алла Кравченко*

Обкладинка, макет, художнє оформлення, верстка,
підготовка ілюстрацій до друку *Людмили Кузнецової*

Малюнки *Тетяни Куц*

Педагогічні малюнки *Оксани Колотило*

Технічний редактор *Цезарина Федосіхіна*

Коректор *Лариса Леуська*

Формат 84×108/16. Ум. друк. арк. 11,76. Обл.-вид. арк. 10,38.

Тираж 205 977 пр. Вид. №.1993. Зам. №

Видавництво «Генеза», вул. Тимошенка, 2-л, м. Київ, 04212.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5088 від 27.04.2016.

Віддруковано у ТОВ «ПЕТ», вул. Ольмінського, 17, м. Харків, 61024.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4526 від 18.04.2013.